

Tampereen ammatillinen opettajakorkeakoulu

Opettajankoulutuksen kehittämishanke

Näytön paikka

– kokemuksia matkailualan näytöistä
Kokemäenjokilaakson ammattiopistossa

Tiina García

2008

García, Tiina

Näytön paikka – kokemuksia matkailualan näytöistä
Kokemäenjokilaakson ammattiopistossa
30 sivua + 11 liitesivua

Opettajankoulutuksen kehittämishanke
Tampereen ammatillinen opettajakorkeakoulu

Ryhmän opettaja Henna Heinilä

Lokakuu 2008

Asiasanat

Ammatillinen koulutus, ammattiosaamisen näytöt, matkailun perustutkinto

TIIVISTELMÄ

Ammatillisen toisen asteen peruskoulutus uudistui vuonna 2006 ammattiosaamisen näyttöjen myötä. Jokaiseen perustutkintoon tulee sisältyä opiskelijan suorittama näyttö, joka mittaa opittua ammattitaitoa. Kokemäenjokilaakson matkailun koulutuslallalla ensimmäiset näytöt toteutettiin keväällä 2008. Sitä edelsi kansallisen näyttöaineiston pohjautuva oppilaitoksen oman näyttöaineiston laatiminen. Näyttöaineistossa määritellään opiskelijan osaamisen tasovaatimukset ja arviointikriteerit.

Tämän kehittämishankkeen tarkoituksena oli selvittää oppilaitoskohtaisen näyttöaineiston käyttökelpoisuus. Erityisesti tarkasteltiin arviointikriteerien realistisuutta ja aineiston selkokieliyyttä. Lisäksi haluttiin kerätä näyttöihin osallistuneiden opiskelijoiden, työpaikkaohjaajien ja ohjaavan opettajan kokemuksia näyttöihin perehdyttämisestä, arvioinnista ja yleensä koko toteuttamisprosessista. Tulosten perusteella näyttöaineistoa voitaisiin muokata tarkoituksenmukaisemmaksi, ja perehdyttämisen mahdolliset puutteet korjata. Lisäksi ohjaavan opettajan tuntiresursointi tulevien näyttöjen kohdalla helpottuisi.

Näyttökokemuksia kerättiin sähköpostitse lähetetyn kysymyssarjan avulla. Ohjaavan opettajan näkemykset on kirjattu vapaasti. Hankkeen myötä selvisi, että opiskelijoiden perehdyttämistä tuli syventää jo ennen työssäoppimisjakson alkua. Myös näytön tehtävä opitun arvioinnissa ei ollut kaikille selvää. Työpaikkaohjaajien perehdyttäminen oli ollut tässä kohdin riittävää, mutta tulevien näyttöjen kohdalla perehdyttämistarve ja -muoto tulee sopia kunkin ohjaajan kanssa yksilöllisesti. Oppilaitoksen oma näyttöaineisto vaikutti vaikealukuiselta, mutta opiskelijoita helpotti ohjaavan opettajan laatima erillinen ohjeistus. Työpaikkaohjaajat eivät olleet perehtyneet kovinkaan hyvin näyttöaineistoon, ja yllättyivät näin arvioinnin laajuudesta ja yksityiskohtaisuudesta. Näyttöjen arviointikriteerit osoittautuivat toimiviksi.

SISÄLLYSLUETTELO

TIIVISTELMÄ	2
KÄSITTEITÄ	4
JOHDANTO	5
1 KEHITTÄMISHANKKEEN TAVOITE JA TARKOITUS.....	5
2 AIEMPIÄ TUTKIMUKSIA NÄYTÖISTÄ	6
3 NÄYTÖT OSANA AMMATILLISTA PERUSTUTKINTOA	7
3.1 Hiljaisen tiedon arviointi	8
3.2 Konstruktivistinen oppimiskäsitys näyttöjen teoriaperusteena.....	9
4 KANSALLISELTA TASOLTA PAIKALLISTASOLLE – HANKKEEN LÄHTÖKOHDAT	10
4.1 Matkailun koulutusohjelman kansallinen näyttöaineisto.....	11
4.2 Matkailun koulutusohjelman oppilaitoskohtainen näyttöaineisto	11
5 MATKAILUKOULUTUKSEN ENSIMMÄISET NÄYTÖT.....	12
5.1 Näyttöihin perehdyttäminen ja ohjaaminen.....	12
5.2 Näyttöjen toteuttaminen	13
5.3 Näyttöjen arvioinnit.....	14
6 KOKEMUKSIA NÄYTÖISTÄ.....	15
6.1 Opiskelijoiden kokemukset	15
6.2 Työelämän edustajien kokemuksia.....	18
6.3 Ohjaavan opettajan kokemuksia.....	20
7 TULOKSET.....	22
8 POHDINTA	26
LÄHTEET	29

LIITTEET

LIITE 1: Henkilökohtaisen ammattiosaamisen näyttösuunnitelma

LIITE 2: Näyttöihin liittyvät opiskelijakysymykset ja niiden vastaukset

KÄSITTEITÄ

Ammatillinen perustutkinto

Ammatillisen perustutkinnon laajuus on 120 opintoviikkoa. Tutkinnossa on ammatillisia opintoja, johon sisältyy niitä tukevaa työssäoppimista, vapaasti valittavia opintoja sekä yhteisiä opintoja. Ammatillinen perustutkinto antaa laaja-alaiset perusvalmiudet alan tehtäviin ja lisäksi erikoistuneemman osaamisen jollakin tutkinnon osa-alueella. Lisäksi se tuottaa kelpoisuuden hakea korkea-asteen koulutukseen, ammatikorkeakouluihin ja yliopistoihin.

Ammattiosaamisen näyttö

Koulutuksen järjestäjän ja työelämän yhdessä suunnittelema, toteuttama ja arvioima käytännön työtilanne tai -prosessi, jossa opiskelija osoittaa osaamistasonsa opetus-suunnitelman tavoitteissa määritellyn ammattitaidon suhteen.

Matkailun ohjelmapalvelujen koulutusohjelma

120-opintoviikkoinen ammatillinen perustutkinto, jonka suorittaneen on osattava toimia joko työntekijänä, alihankkijana tai itsenäisenä yrittäjänä käytännön ohjelma- ja oheispalvelutehtävissä matkailun ohjelmapalveluyrityksissä, loma- ja matkailukeskuksissa tai majoituspalveluyrityksissä.

Näyttöaineisto, kansallinen ja oppilaitoskohtainen

Voimassa olevan opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteiden pohjalta Opetushallituksen laatima materiaali, jota koulutuksen järjestäjät voivat käyttää ammattiosaamisen näyttöjen suunnittelun ja toteuttamisen apuna kansallisella tasolla. Kukin koulutuksen järjestää laatii lisäksi oppilaitoskohtaisen näyttöaineiston kansallisen normin pohjalta, ja se mahdollistaa paikallisten olosuhteiden ja erityispiirteiden huomioonottamisen. Aineistot sisältävät näyttöjen sisällön ja arviointikriteerit arvosanoineen.

Työpaikkaohjaaja

Työssäoppimisjaksolla opiskelijan ohjaukseen ja arviointiin osallistuva työelämän edustaja.

Työssäoppiminen

Työpaikoilla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävää ammatillisen perustutkinnon opetussuunnitelman mukaista opetusta.

JOHDANTO

Ammattiosaamisen näyttöjärjestelmä on yksi laajimmista ammatillisen toisen asteen matkailukoulutuksen uudistuksista. Ammattiosaamisen näyttöjen suunnittelu ja organisointi sekä kehittäminen asettavat matkailukoulutusta järjestävät oppilaitokset ja niihin liittyvät sidosryhmät sekä organisaatiot useiden uusien haasteiden eteen. Näyttöjen on mitattava opiskelijan osaamista ja arvioitava niitä seikkoja, jotka ovat oleellisia alan ja ajan ammattitaitovaatimuksille. Opetushallituksen valtakunnallinen näyttöaineisto luo suuntaa antavan pohjan ammatillisen osaamisen painotuksille ja yhteisille arviointikriteereille. Tämän aineiston perusteella kukin matkailukoulutusta järjestävä oppilaitos laatii oman, toimintakonseptilleen sopivan näyttösuunnitelman omine painotuksineen, alueelliset ja paikalliset näkökohdat huomioon ottaen.

Kokemäenjokilaakson ammattiopistossa uusittiin matkailun koulutusohjelman opetussuunnitelmat vuonna 2007- 2008. Looginen jatko työlle oli näyttösuunnitelman laatiminen oppilaitokselle keväällä 2008. Suunnitelmaa käytettiin samana keväänä ensimmäisissä matkailun koulutusohjelman ammattiosaamisen näytöissä. Ensimmäiset ammattiosaamisen näytöt toteutettiin keväällä 2008 työssäoppimisjaksolla. Oppilaitoksen muissa koulutusohjelmissä näytöt olivat jo käytössä, joten joitakin viitteellisiä käytänteisiin liittyviä ohjeita saatiin niistä. Koska matkailualan näytöt kuitenkin poikkeavat monien muiden alojen näytöistä esim. niiden luonteen, keston tai näyttöympäristön suhteen, haluttiin ensimmäisistä ammattiosaamisen näytöistä kerätä tarkempaa tietoa ja kokemusta oppilaitokselle. Siihen tämä kehittämishanke tarjosi hyvän mahdollisuuden.

1 KEHITTÄMISHANKKEEN TAVOITE JA TARKOITUS

Tämän työn tarkoituksena on hyödyntää matkailun ammattiosaamisen näyttöihin osallistuneiden tahojen palautteita ja kommentteja näyttöjen ja niihin liittyvien aineistojen suunnittelussa ja kehittämisessä. Näytöistä kerättävät palautteet koskevat matkailualan uutta, Kokemäenjokilaakson ammattiopiston omaa näyttösuunnitelmaa, näyttöihin perehdyttämistä ja mahdollisesti muita näyttöihin liittyviä seikkoja. Työn tarkoituksena on erityisesti selvittää, miten hyvin oppilaitoksen oma näyttösuunni-

telma toimii käytännössä – keskittyvätkö arviointikriteerit opiskelijan osaamisen tason mittaamisessa olennaisiin ammattitaitovaatimuksiin, onko aineisto helposti eri osapuolten omaksuttavissa ja miten näyttöihin perehdyttäminen koettiin. Kuten kaikessa ammattiosaamisen näyttötoiminnassa, kolmikantaperiaatetta haluttiin noudattaa myös arvioitaessa näyttöaineiston toimivuutta. Sen varmistamiseksi palautetta pyydettiin ensimmäisiin näyttöihin osallistuneilta matkailualan opiskelijoilta, työpaikkaohjaajilta ja ohjaavalta opettajalta. Tavoitteena oli myös saada suuntaa siitä, paljonko näyttöihin (perehdytys, ohjaus, näytön vastaanotto, arviointi ja dokumentointi) tulisi resursoida ohjaavan opettajan aikaa jatkossa.

2 AIEMPIA TUTKIMUKSIA NÄYTÖISTÄ

Opetushallitus (OPH) on julkaissut runsaasti näyttöihin liittyviä projektiluonteisia tutkimuksia ja selvityksiä. Niiden pohjalta on tehty erilaisia julkaisuja, joiden tavoitteena on toimia tukimateriaalina ammatillisen koulutuksen järjestäjille.

OPH:n näyttöjen tutkimus-, raportointi- ja levitysprojehti päättyi keväällä 2008. Sen tavoite oli tuottaa ja levittää ajankohtaista ja käyttökelpoista tietoa kohderyhmään koulutuksen järjestäjät, oppilaitokset ja työpaikat. Projektin aikana tutkittiin mm. seuraavia aihealueita ammattiosaamisen näyttöjärjestelmässä:

- Ammattiosaamisen näyttöjen vaikutus opettajien ja työpaikkaohjaajien työkuvaan
- Näytöt oppimisen ohjaajana ja ammatillisen kasvun edistäjänä
- Ammattiosaamisen näytöt – kokemuksia ensimmäiseltä kierrokselta
- Ammattiosaamisen näytöt ja näyttötutkinnot vertailussa
- Näyttöaineistojen valmisteluprojektien, Oppimistulosten arvioinnin kehittämisprojektien, Hyvien näyttökäytäntöjen levittämisprojektien ja Koulutuksen järjestäjän arviointikäytäntöjen kehittämisprojektien toiminta vuosina 2006 ja 2007
- Pohjoismainen vertailu työpaikalla tapahtuvasta oppimisesta ja ammattiosaamisen näyttöön perustuvasta opiskelijan arvioinnista.

(www.oph.fi/pageLast.asp?path=1,436,22200,22202.)

Varsinaisesti näyttöaineistoihin liittyviä tutkimuksia on toteutettu yksi. Opetushallitus julkaisi vuonna 2007 tutkimustuloksia kansallisten näyttöaineistojen käyttökelpoisuudesta (Roth & Myllymäki). Tutkimuksessa oli mukana eri koulutusohjelmien opiskelijoita, opettajia ja työpaikkaohjaajia, jotka käyttivät näytöissä apunaan Opetushallituksen julkaisemaa *kansallista* näyttöaineistoa. Tuloksia ei näin voi suoraan verrata tämän kehittämishankkeen tuloksiin, jossa tukimateriaalina oli *oppilaitoskohmainen* näyttöaineisto. Joitain olennaisia tuloksia Rothin ja Myllymäen tutkimuksesta mainitaan kuitenkin Tulokset -luvussa.

3 NÄYTÖT OSANA AMMATILLISTA PERUSTUTKINTOA

Ammattiosaamisen näyttöjen kehittäminen sai alkunsa 1998, jolloin Opetushallituksen päätöksestä ammatillisten perustutkintojen kehittämiseksi ”uudistettaviin ammatillisena peruskoulutuksena suoritettaviin tutkintoihin liitetään näyttöön perustuva ositus ammatillisten opintojen tavoitteiden saavuttamisesta” (Kallioniemi, Majuri & Mahlamäki-Kultanen 2008). Näyttöjen kehittämis- ja kokeiluvaihe alkoi yhdeksällä pilottihankkeella syksyllä 1999. Seuraavien vuosien aikana toteutettiin useita näyttöjen kehittämishankkeita sekä ESR- että kansallisella rahoituksella. Kokeilut jatkuivat vuoden 2007 loppuun asti. Vuoden 2006 alussa voimaan tullut laki ammatillisesta koulutuksesta (L601/2005) määräsi opiskelijan arvioinnin yhdeksi muodoksi ammatiosaamisen näytöt. Lain myötä näytöt otettiin asteittain käyttöön vuosituhannen alussa niin, että viimeistään kaikki 1.8.2006 aloittaneet opiskelijat antavat näyttöjä. (Kallioniemi ym. 2008, 10.)

Roth & Myllymäki (2007, 9) määrittävät näyttöjen tavoitteeksi ammatillisen koulutuksen laadun varmistamisen, koulutuksesta työelämään siirtymisen tehostamisen ja opiskelija-arvioinnin yhtenäistämisen. Lisäksi näytöt osaltaan kehittävät opiskelijalle suunnattuja opetusjärjestelyjä sekä tuki- ja ohjaustoimia. Ammatillisen koulutuksen näytöt ovat perusteltuja etenkin niillä koulutusaloilla, joilla varsinainen käytännön tilanteiden ja ammattitaidon syvälinen oppiminen on hankalasti järjestettävissä. Matkailun koulutusohjelman perustutkintoon kuuluu olennaisena osana erilaisissa matkailualan työpaikoissa ja ”oikeiden” asiakkaiden kanssa toimiminen. Näitä tilanteita harjoitellaan teoriassa ja käytännön harjoituksina, mutta vasta työssäoppiminen

tarjoaa varsinaisia mahdollisuuksia todelliseen asiakaspalveluun ja matkailualan työtehtäviin. Opiskelija, joka suoriutuu teoriakokeista ja harjoituksista tutussa kouluympäristössä hyvin, saattaa kohdata vastakkaisia kokemuksia käytännön työelämässä – ja toisinpäin. Alan ammattitaidon automatisoituminen ei tapahdu samoin kuin monissa muissa ammatillisissa tutkinnoissa, vaan ammatilliset tilanteet ja olosuhteet vaihtelevat jatkuvasti. Näyttöjen avulla saadaan selville, miten opiskelija hallitsee hänelle asetettuja ammattitaitovaatimuksia eli vastaa työelämän vaatimuksiin.

3.1 Hiljaisen tiedon arviointi

Aidoissa työympäristöissä esim. työssäoppimisen aikana opiskelija oppii monia taitoja ja kehittää sellaisia kykyjä sekä osaamista, joita on vaikea oppia ja lähes mahdoton arvioida pelkästään oppilaitoksessa. Pohjonen (2005, 103) kuvaa informaation, tiedon ja osaamisen sykliä kolmiona, jossa teoretieto integroituu käytännön kokemustietoon esimerkiksi työtilanteissa. Kun tähän yhdistelmään lisätään vielä ns. hiljainen tieto, syntyy osaamista.

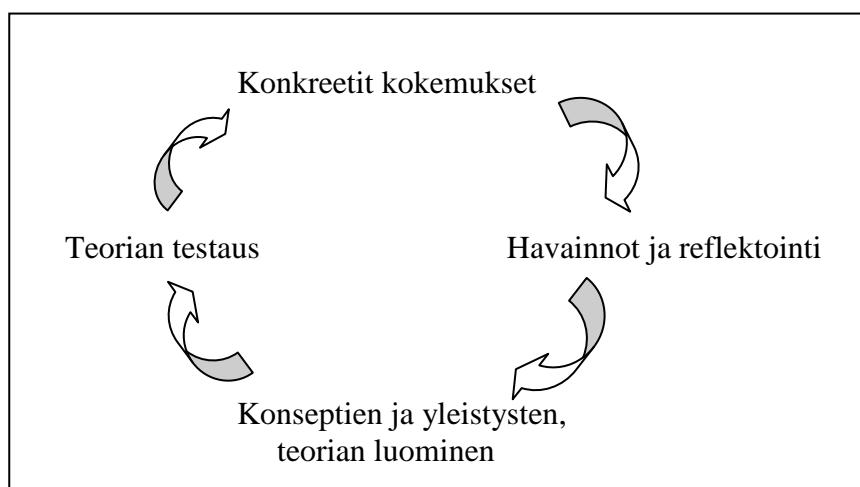
Hiljainen tieto, äänetön ammattitaito, on sellaista osaamista, jota tarvitaan työn hyvin suorittamiseksi. Sen olemassaoloa ei välttämättä tiedosteta, ja se sisäistyy kokemuksen kautta tiedoksi ja taidoksi. Tällaisia äänettömän ammattitaidon ominaisuuksia voivat olla innostuneisuus, innostavuus, tahdikkuus, diplomaattisuus, yhteistyökyky sekä kyky opettaa ja ohjata muita. (Opetushallitus 2000, 94; Pohjonen 2005, 104.) Edellisiä ominaisuuksia voidaan myös kutsua työelämän metataidoiksi, ja ammatin perustaitojen ohella myös niitä tulee arvioida näytöillä (Vehviläinen 2004, 39).

Äänettömän ammattitaidon arviointi pelkästään kouluolosuhteissa on siis hankalaa. Opiskelija voi toki osoittaa mainittuja piirteitä jo kouluyhteisössä toimiessaankin, mutta ammatillinen ulottuvuus on erilainen; opiskelija voi näytöissään laittaa persoonallisuutensa peliin ja osoittaa sellaisia ominaisuuksia, jotka eivät tavallisen koulutoiminnan puitteissa välttämättä pääse esiin. Matkailualan asiakaspalvelun eräänä arviointikriteerinä on Kokemäen näyttöaineiston (2008, 15) mukaan ”*asiakkaiden palveleminen näiden odotuksia ja tarpeita tyydyttäen, lisäarvoa tuottaen*”. Tällaisen osaamisen arviointi olisi ilman näyttöjärjestelmää vaikeaa ja teennäistä, mutta käy-

tännön asiakaspalvelutyössä tulee pakostakin ilmi (tai ei). Jos opiskelija harjoittelee esim. asiakasryhmän hallintaa koulutovereista koostuvan ryhmän kanssa, hän voi helpostikin onnistua erityisemmin itse innostumatta tai panostamatta toimintaan. Toverit tiedostavat tilanteen ja käyttäytyvät kuten heidän odotetaan käyttäytyvän. Todellisessa työssä asiakasryhmä voi kuitenkin olla kovinkin erilainen, ja opiskelijan oma innostuneisuus ja yhteiskyky niitä ratkaisevia taitoja, joiden avulla tilanteesta lopulta muodostuu onnistunut asiakaspalvelutilanne

3.2 Konstruktivistinen oppimiskäsitys näyttöjen teoriaperusteena

Matkailun perustutkinnon opetussuunnitelmassa vuodelta 2000 (Opetushallitus, 94) osaaminen määritellään mm. oman osaamisen arviointina, itsenäisenä ongelmanratkaisukyknä, kyknä suhtautua tietoon kriittisesti sekä jatkuvana oppimisena uutta hyödyntäen. Ammatillinen kehittyminen ja työelämän muuttuvat vaatimukset edellyttävät itsearviointi- ja oppimistaitoja sekä -halua. Konstruktivistinen oppimiskäsitys tukee näyttöjen käyttämistä ammatillisessa koulutuksessa. Konstruktivismissa oppija nähdään aktiivisena oman tiedon rakentajana, konstruoijana, joka kokoaa tiedon omiin, aiempiin kokemuksiinsa perustuen. Oppimiskäsityksen mukaan oppija pyrkii tiedon ja aistihavaintojen sekä kokemusten ymmärtämiseen. Tärkeintä eivät ole faktojen hallinta tai yksittäiset tiedot, vaan sen kokonaisuuden ja kontekstin ymmärtäminen, johon ne liittyvät. (Rauste –von Wright, von Wright, & Soini, 2003, 165.) Boud, Keogh,& Walker (1985, 12) kuvaa konstruktivismin mukaista oppimista nelivaiheisena Kolbin kehänä:

(Boud ym.1985, 12)

Kolbin teorian mukaan edelliset kokemukset ovat aina uusien kokemusten perusta. Yksilön kokemukset luovat pohjan havainnoille ja reflektiolle. Yhdessä kokemusten, havaintojen ja reflektion avulla oppija luo itselleen teorian, jota soveltaa käytäntöön, kokeilee uusissa tilanteissa. Tästä kokeilusta hän saa jälleen uusia kokemuksia, joiden pohjalta muuttaa tai vahvistaa oppimiskäyttäytymistään. (Boud ym.1985, 12.)

Konstruktivismi painottaa mm. tiedon oppimista sen autenttisissa käyttöyhteyksissä, entisen oppipoikajärjestelmän tapaan. Opiskelijoiden tulisi oppia sellaisissa ympäristöissä, joissa he tulevat myöhemminkin ammatissaan toimimaan. Näin he ymmärtävät tiedon ja sen soveltamisen merkityksen, eikä teoria ole käytännöstä erillään oleva passiivinen tapahtuma. Opittavia tietoja ja taitoja pyritään käyttämään erilaisissa toimintaympäristöissä ja -yhteyksissä, ja näin opitun siirtovaikutus uusissa tilanteissa vahvistuu. (Tynjälä 1999, 142–143; Rauste-vonWright ym.2003, 202.) Näyttöön osallistuva opiskelija toimii juuri siinä ympäristössä, jossa hän ammatilliseen elämään siirryttyään tulee toimimaan. Useisiin näyttöihin osallistuttuaan opiskelija on saanut realistista kokemusta työnteosta ja oppinut refleктоimaan omaa toimintaansa suhteessa aiempaan ja taas toisaalta tarvittavaan osaamiseensa. Oppiminen ja oppimisen soveltaminen eivät ole kaksi erillistä vaihetta, vaan prosessi. Koulu- ja työelämän välillä on konstruktivistien mukaan kuilu, ja sen kaventamiseksi koulutehtävien tulisi liittyä realistiseen työelämään. (Tynjälä 1999, 132.) Rauste- vonWright ym. (2003, 188) luonnehtiikin näytön ”konstruktivistisen oppimiskäsityksen sovellukseksi”.

4 KANSALLISELTA TASOLTA PAIKALLISTASOLLE – HANKKEEN LÄHTÖKOHDAT

Opetushallitus laati matkailun perustutkinnon kansallisen ammattiosaamisen näyttöaineiston vuonna 2006. Aineisto on tehty voimassa olevan opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteiden pohjalta (17.2.2000, dnro 20/011/2000) helpottamaan koulutuksen järjestäjän ammattiosaamisen suunnittelua ja toteuttamista paikalliset olosuhteet ja erityispiirteet huomioon ottaen. Näyttöaineiston tehtävänä on myös opiskelija-arvioinnin yhdenmukaistaminen.

4.1 Matkailun koulutusohjelman kansallinen näyttöaineisto

Kaikkiin ammatillisiin perustutkintoihin on laadittu voimassa olevien opetussuunnitelmien pohjalta kansallisen tason näyttöaineistot. Aineistot on laadittu kolmikantayhteistyönä ja ne on laatuvarmistettu Opetushallituksen alakohhtaisten asiantuntijoiden toimesta. Aineisto ei ole normi, vaan se on tarkoitettu tukimateriaaliksi näyttöjärjestelmän eri osapuolille: koulutuksen järjestäjille, opiskelijoille, työelämätahoille. (Roth & Myllymäki, 2007, 10.) Näyttöaineisto koostuu kolmesta pääkohdasta. Ensimmäisessä osiossa (Näytön kuvaus) määritellään konkreettisenä tekemisenä ja työprosessina se keskeinen osaaminen, jota ammattiosaamisen näytöllä osoitetaan. Näyttöympäristö -kohdassa määritellään sellaiset toimintaympäristöt ja olosuhteet, joissa näytöt on mahdollista toteuttaa. Lisäksi kuvataan näyttöön sopivia materiaaleja, tarvikkeita ja laitteita. Näyttöjen arviointi -osassa kuvataan ne asiat, joita näytöissä arvioidaan ja millä kriteerein. Näin arvioijat (opiskelija, työelämän edustaja, koulutuksen edustaja) pystyvät kiinnittämään huomiota keskeiseen osaamiseen sekä tarkoitustenmukaisten näyttöjen suunnitteluun ja toteuttamiseen. (<http://www.oph.fi/ops/amatillinenkoulutus/naytot/>)

4.2 Matkailun koulutusohjelman oppilaitoskohtainen näyttöaineisto

Ensimmäiset matkailun koulutusohjelman näytöt toteutettiin matkailun toisen vuosikurssin opiskelijoiden työssäoppimisjaksolla keväällä 2008. Ennen näyttöjen järjestämistä tarvittiin oppilaitoskohtainen näyttösuunnitelma. Tämä tehtiin melko tarkasti kansallisen näyttöaineiston suuntauksia seuraten. Aineiston laatimisesta vastasi tämän kehityshankkeen tekijä. Koska sama henkilö oli aiemmin laatinut matkailukoulutuksen opetussuunnitelmat, saman linjan säilyttäminen aineistosta toiseen oli helppoa.

Oppilaitos resursoi näyttöaineiston suunnitteluun 50 tuntia. Näyttöaineiston laatija huolehti koko näyttöprosessista eri vaiheineen: eri osapuolten perehdyttämisestä näytöihin, näyttöjen vastaanottamisesta ja arvioinnista, näyttöjen dokumentoinnista

sekä aineiston keräämisestä koskien näyttösuunnitelman ja koko järjestelmän toimivuutta.

5 MATKAILUKOULUTUKSEN ENSIMMÄISET NÄYTÖT

Matkailukoulutuksen ensimmäiset näytöt järjestettiin huhti-toukokuussa 2008, työssäoppimisjakson aikana. Näyttöjä antoi yhdeksän toisen vuosikurssin opiskelijaa. Osa näytöistä oli yksilötoteutuksia, osa antoi näyttönsä yhdessä toisen opiskelijan kanssa. Opiskelijoiden tuli antaa yksi näyttö toisen vuoden opintokokonaisuudesta (ohjelmapalvelujen tuottaminen), sekä osanäytöt ensimmäisen vuoden opintokokonaisuuksista (majoitus- tai ravitsemistehtävät, asiakaspalvelu ja tietotekniikka). Osa näytöt sai sisällyttää kokonäyttöön rationaalisen kokonaisuuden muodostamiseksi, mutta opiskelijan oli mahdollista antaa ne myös omina, irrallisina näyttöinä.

5.1 Näyttöihin perehdyttäminen ja ohjaaminen

Näyttöjen tullessa ajankohtaiseksi oppilaitoksen kanta oli, että ainakin ensimmäisten näyttöjen kohdalla alan ohjaava opettaja osallistuisi näyttöjen vastaanottamiseen henkilökohtaisesti. Tämä opettaja oli tämän kehityshankkeen laatija, ja oppilaitoskohtaisen näyttöaineiston tekijä. Tulevaisuudessa, riippuen mm. näyttöjen ajankohdasta ja –paikasta harkittaisiin tapauskohtaisesti opettajan läsnäolon tarpeellisuus. Näyttöihin perehtyminen alkoi aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen tutustumalla, ja jo näyttöjä toteuttaneita, muiden alojen opettajia haastatteleamalla. Koska ohjaava opettaja oli itse laatinut näyttöaineiston arviointikriteereineen, oli helppo muodostaa selkeä kuva siitä, minkälaisissa työssäoppimispaikoissa matkailun perustutkinnon näyttöjä oli mahdollista ylipäättään järjestää.

Juuri ennen työssäoppimisjakson alkua ohjaava opettaja järjesti opiskelijoille lyhyen tilaisuuden, jossa kerrottiin näytöistä ja arviointikriteereistä. Samalla jaettiin kaikille näyttöaineiston ne kohdat, jotka olivat ensimmäisten näyttöjen kannalta oleelliset. Koska matkailukoulutuksen ensimmäisenä vuotena ei anneta näyttöjä, vaan ne integroidaan toisen vuosikurssin isompiin näyttökokonaisuuksiin, aineistoa tuli mo-

nisteiden muodossa melko runsaasti. Sama materiaali lähetettiin sähköpostitse kaikille työpaikkaohjaajille. Jo työssäoppimispaikkoja tiedusteltaessa työelämän edustajille kerrottiin ammattiosaamisen näytöistä, ja heiltä pyydettiin realistista arviota siitä, olisiko heillä mahdollista toteuttaa näyttöjä. Tämä oli ikään kuin ehto työssäoppimissuhteen solmimiselle.

Työssäoppimisjakson aikana opiskelijat tuskailivat tulevien näyttöjen kanssa, koska eivät kriteereistä huolimatta osanneet suunnitella näyttöään niiden mukaisiksi. Heidän oli vaikea hahmottaa, mitä heiltä odotettiin. Niinpä ohjaava opettaja laati heille erillisen *henkilökohtaisen ammattiosaamisen näyttösuunnitelman* (Liite 1), joka lähetettiin jokaiselle opiskelijalle sähköpostitse. Sen tarkoituksena oli selkiyttää opiskelijan omia ajatuksia, ja toimia ikään kuin muistilistana, jonka avulla olisi helpompi mieltää asioita ja ottaa kaikki oleellinen huomioon. Samalla suunnitelma, jonka opiskelija palautti, antoi opettajalle kuvan siitä, toteuttaisiko suunniteltu näyttö sille asetetut vaatimukset. Opiskelijan tuli näyttää suunnitelma myös työpaikkaohjaajalleen, ja pyytää häneltä tarvittaessa apua sen tekemiseen.

Osalle työpaikkaohjaajista ammattiosaamisen näytöt olivat tuttu asia, osalla heistä ei ollut koskaan ollut edes työssäoppijoita. Pääasiassa suhtautuminen näyttöihin oli positiivista, eikä niistä tullut kuin muutama kysymys, lähinnä tilaisuuksien järjestämisestä koskien.

5.2 Näyttöjen toteuttaminen

Näytöt järjestettiin pääasiassa Satakunnan ja Lapin alueen matkailualan yrityksissä (kylpylän ohjelmapalvelut, ratsastustalli, majoitus- ja ohjelmapalveluyritys, maatilamatkailuyritys, ohjelmapalveluyritys). Yksi näyttö toteutettiin kaupungin kauppiaiden kesäkauden avajaisten yhteydessä.

Matkailualalle ominaisesti näyttöjen toteuttamistavat, -paikat ja kestot vaihtelivat suuresti. Suurin osa näytöistä toteutettiin ns. oikeiden, yrityksen asiakkaiden kanssa, mutta yksi näytöistä oli varta vasten tilaisuutta varten järjestetty. Näytöt koostuivat erilaisista ohjelmapalveluista, kuten hankiratsastus, moottorikelkkailu, luontoruokai-

lu, lumikenkäsfari, maastokilpailut ja piha-aktiviteetit. Kestoltaan näytöt olivat kolmesta viiteen tuntiin.

5.3 Näyttöjen arvioinnit

Näytöt arvioitiin pääosin heti niiden päätyttyä, paitsi yhdessä perjantaisessa parinäytössä seuraavana maanantaina ja toisessa seuraavana päivänä. Suunniteltu kolmikantaperiaate toteutui varsin hyvin. Ainoastaan yhdessä näytön arvioinnissa mukana olivat vain osallistuneet opiskelijat ja opettaja, mutta kaikissa muissa työpaikkaedustaja oli mukana arvioinnissa.

Arvioinnit toteutettiin keskustelun muodossa niin, että ohjaava opettaja kertoi ensin, miten arvioinnissa edetään. Sen jälkeen (riippuen näytöstä) opettaja ohjasi osallistujia miettimään näyttöaineiston kriteereitä näytön pohjalta, ts. mitä mikäkin arviointikriteeri ko. näytössä tarkoitti, ja miten kriteereitä voitaisiin soveltaa. Tarkoituksena oli, että kaikilla arviointiin osallistuneilla olisi kriteeritaulukko mukanaan, jolloin siihen olisi helppo merkitä muistiinpanoja ja arvosanat, mutta tämä ei kuitenkaan toteutunut, ja kaikissa tilaisuuksissa ohjaava opettaja oli ainoa, jolla oli tarvittava materiaali mukana. Tästä johtuen oli korostetun tärkeää kertoa kriteerit ”auki” kohta kohdalta, vaikka niitä on paljon –muuten oli vaarana arvosanojen antaminen mutuntumalla.

Opiskelijoiden - kuten työpaikkaohjaajienkin - oli aluksi vaikea löytää tiettyjen kriteerien merkitys, ja miten se oli näytössä toteutunut. Tilaisuudessa edettiin siten, että ensin opiskelija arvioi omaa suoritustaan antaen itselleen jokaisesta kohdasta arvosanan. Arvosanat tuli antaa esimerkiksi työtehtävän ja työn perustana olevan tiedon hallinnasta, työturvallisuuden hallinnasta, kaikille aloille yhteisestä ydinosaamisesta ja yhteisten painotusten osa-alueista. Kaikki edellä mainitut arvioinnin kohteet sisälisivät vielä useita alakohtia.

Opiskelijan jälkeen työpaikkaohjaaja kertoi oman näkemyksensä antaen arvosanan, ja viimeisenä ohjaava opettaja. Tilaisuus oli keskustelunomainen, jolloin riippumatta puheenvuorosta muut saivat esittää mielipiteitään, kommentoida ja esim. auttaa toista

löytämään arvioinnin ydinkohteen. Arviointitilaisuudet kestivät n. puolitoista tuntia, jos kyseessä oli yhden opintokokonaisuuden näyttöä koskeva arviointi. Jos taas opiskelija oli sisällyttänyt ensimmäisen vuosikurssin opintojaksojen sisältöjä päänäyttöönsä, arviointi kesti puolisen tuntia kauemmin.

6 KOKEMUKSIA NÄYTÖISTÄ

Opiskelijoilta ja työpaikkaohjaajilta tiedusteltiin kokemuksia näytöistä, niihin liittyvästä materiaalista ja perehdyttämisestä erillisillä kysymyssarjoilla. Molemmille osapuolille laadittiin omat kysymyksensä, jotka lähetettiin sähköpostitse työssäoppimajakson aikana. Saateviestissä pyydettiin vastaajia vastaamaan kysymyksiin vasta näyttöjen jälkeen. Saadut vastaukset on esitetty yksityiskohtaisesti liitteessä 2. Työpaikkaohjaajien kysymykset lähetettiin vasta jakson jälkeen. Seuraavassa esitetään kyselyjen vastausten satoa vastaajaryhmittäin jaoteltuna. Ohjaavan opettajan kokemukset esitetään viimeisenä.

6.1 Opiskelijoiden kokemukset

Opiskelijakysymykset olivat seuraavat:

1. Miksi arvelet näyttöjä käytettävän?
2. Miten käytännönläheiseltä näyttöaineisto tuntuu?
3. Minkälaisia työntekijän ominaisuuksia se mielestäsi mittaa?
4. Ovatko arviointikriteerit realistisia?
5. Mitä mieltä olet näyttöaineiston helppolukuisuudesta?
6. Mitä mieltä olet henkilökohtaisen suunnitelman laatimisesta ennen näyttöä?
7. Mitä mieltä olet siihen annetusta aineistosta?
8. Tuntuiko näyttöjärjestelmä sinusta ennakkoon selvältä?
9. Miten perehdyit ennakkoon näytön sisältöihin ja arviointikriteereihin?

Vastausten perusteella voidaan päätellä, että opiskelijat käsittävät näytöt pääosin opettajaa varten toteutettaviksi, vaikka joku oli myös oivaltanut mahdollisuuden

oman osaamisensa mittaamiseen. Näyttöjen arveltiin näyttävän suuntaa sille, mitä opiskelijan taitoja tulisi kehittää ja mihin koulutuksen tulisi panostaa. Muutama vastaaja sanoi näytön olevan oppimistilanne, ja työelämä mainittiin niin, että näyttö on mahdollisuus saada kuva tulevasta ammattialasta. Kukaan vastaajista ei maininnut näytön olevan yksi arvioinnin muoto.

Näyttöaineiston käytännönläheisyydestä kysyttäessä mielipiteet jakaantuivat jyrkästi. Osa koki aineiston sekavaksi, teoreettiseksi ja jopa ahdistavaksi. Jotkut eivät olleet vastanneet kysymykseen lainkaan. Tämä voi johtua siitä, että he eivät mieltäneet jaettuja materiaaleja näyttöaineistoksi. Suurin osa kuitenkin -alkuhankaluudet voitettuaan ja aineistoon paneuduttuaan - koki näyttöaineiston suhteellisen selkeäksi ja käytännölliseksi.

Opiskelijoiden mielestä näyttöaineisto mittasi monenlaisia ammattiominaisuuksia: sosiaalisuutta, reippautta, asiakaspalvelutaitoja, joustavuutta, luovuutta, palveluhenkisyttä, järjestelykykyä, muuntautumiskykyä, omatoimisuutta, käytännönsaamista ja vuorovaikutustaitoja ryhmän kanssa toimittaessa. Kaksi vastaajista oli sitä mieltä, että mitattavat ominaisuudet (parhaimman arvosanan tasolla) olivat täydellisen ammattilaisen ominaisuuksia, ja toinen heistä pohti sitä, miten jonkin kriteerin täyttämättä jättäminen saattaisi vaikuttaa muuten täydelliseen suoritukseen heikentävästi: *”Voi olla että kaikin puolin mallikas harjoittelija ei ylläkään kuin nelosen suoritukseen, jos joku ei toimi (siis joku asia jolla ei ehkä ole merkitystä mutta joka kriteeristä löytyy).* Toinen heistä kritisoi kriteerien kapea-alaisuutta: *”...Toisaalta tulee mieleen, että tässä olisi vain yksi ja ainoa oikea suunta, vaikka vaihtoehtoja voisi olla monta.”*

Arviointikriteerit olivat opiskelijoiden mielestä realistisia. Yhdessä vastauksessa arveltiin kokeneen arvioijan osaavan soveltaa kriteereitä erilaisissa näytöissä, ja realiteetin toteutuvan, kun *”kriteerit jossain kerran on laadittu”*. Arvioitavia kohtia oli jonkun mielestä liikaa, ja niissä oli päällekkäisyyksiä. Vaatimukseen pystyi yhden opiskelijan mukaan vastaamaan tähänastisella koulutuksella, mutta jonkun mielestä ainakin ikä ja kokemus vaikuttivat joihinkin arviointikriteerien (sosiaalisuus, organisoitukyky) täyttymiseen.

Opiskelijoille jaettiin kriteereitä varten näyttöaineistot etukäteen. Se oli kopio oppilaitoksen näyttöaineistosta annettavan näytön kohdalta, ja toinen aineisto oli ohje henkilökohtaisen näyttösuunnitelman laatimiseen. Yleinen mielipide oli, että kun aineistoon jaksoi paneutua, se oli helppolukuista ja ymmärrettävää. Ensisilmäyksellä aineisto tuntui kuitenkin joistakin sekavalta, jopa tuskastuttavalta: ”*Ei kovin helppolukuista, mielenkiinto kaikkoo nopeasti jo vain selaillessa sivuja. Kiitos kuitenkin helpotetusta versiosta, se helpotti tuskaa ja auttoi selkeyttämään ajatuksia. Vaikealukuisempi versio oli todella tuskaista lukemista.*” Yksi vastaajista koki tekstin suuren määrän osaltaan vaikeuttavan asian sisäistämistä, mutta materiaaliin syventyminen (enemmän kuin kerran) auttoi.

Henkilökohtaisen, kirjallisen näyttösuunnitelman tekemistä pidettiin yleisesti hyvänä ja tarpeellisena, vaikka se alussa aiheuttikin opiskelijoille paljon päänvaivaa, suorastaan vastustusta. ”*Tuntui turhalta, mutta tarkempi asiaan perehtyminen ja paneutuminen sai minut miettimään uusia asioita näytön sisällöstä ja näin näyttösuunnitelman laatiminen paransi näyttöni lopputulosta varmasti hieman...*”. Yksi vastaajista oli sitä mieltä, että hänelle henkilökohtaisesti olisi riittänyt jonkinlaisen muistilistan laatiminen ostoslistan tapaan, koska mukana toteutuksessa ei ollut isoa ryhmää, vaan työpari. Suunnitelman koettiin helpottavan näytöissä huomioon otettavien seikkojen muistamista ja selkeyttävän ajatuksia. Lisäksi näytön järjesteleminen helpottui kirjallisen suunnitelman myötä: ”*Se oli erittäin järkevää ja auttoi organisoimaan näyttöpäivän.*”

Henkilökohtaisen näyttösuunnitelman laatimista varten opiskelijoille lähetettiin kirjallinen ohje esimerkkeineen (Liite 1). Yleisesti ottaen ohje koettiin selkeäksi ja tarpeelliseksi, ja sen perusteella näyttöjen suunnittelu helpottui. Yksi vastaajista kertoi näytön konkretisoituneen hänelle vasta ohjeen myötä, ja tunne siitä, että näytössä on ”tosi kyseessä”, syntyi ohjeisiin perehtyessä. Ohjeessa olleen pohjan myötä ei tarvinnut itse miettiä, mitä kaikkia asioita tuli ottaa huomioon, vaan etenemällä lomakkeessa pystyi miettimään oleelliset kohdat.

Näyttöjärjestelmää tavoitteineen ja tarkoituksineen käsiteltiin koulussa ennen työssäoppimisjaksoa jonkin verran. Tiedusteltaessa, vaikuttiko näyttöjärjestelmä opiskelijasta ennakkoon selvältä, mielipiteet jakautuivat selvästi. Osalle systeemi oli sekava,

osa oli omasta mielestään hyvin perillä järjestelmästä. Joku oli hakenut lisätietoa näytöistä, joku taas olisi kaivannut enemmän konkreettista tiedottamista oppilaitoksen taholta.

Viimeiseksi tiedusteltiin, miten opiskelija oli perehtynyt ennakkoon näytön sisältöihin ja arviointikriteereihin. Joku ei ollut stressin pelossa perehtynyt asioihin ollenkaan: *”Jaa en juurikaan koska tunnen itseni ja tiedän että mulle tulee ihan liikaa turhaa stressiä”*. Osa oli tutkinut annettuja aineistoja tarkoin ja perehtynyt arvosanojen vaatimuksiin, osa taas silmäillyt papereita läpi. Oman näytön suunnittelu etukäteen helpottui, kun tiesi, mitä odotetaan.

6.2 Työelämän edustajien kokemuksia

Myös näyttöihin osallistuneiden työelämän edustajien kommentteja näytöistä pyydettiin. Kysymykset lähetettiin viidelle työpaikkaohjaajalle sähköpostitse näyttöjen jälkeen. Yksi vastaaja lähetti vastaukset sähköpostina, kaksi vastaajaa halusi vastata suullisesti; toinen puhelimitse ja toinen näytön arviointitilaisuuden päätteeksi. Kaksi työpaikkaohjaajaa ei vastannut kysymyksiin lainkaan, lähetetystä muistutusviestistä huolimatta. Kahdella opiskelijalla ei ollut työpaikkaohjaajaa näytön luonteesta johtuen lainkaan.

Koska varsinaisia vastauksia saatiin vain kolmelta työelämätaholta, kysymykset ja niiden vastaukset esitetään tässä niin kuin ne on vastaustilanteessa kirjattu.

1. Miten hyvin tämä näyttö mittasi ammattitaitoa?

- *”Hyvin, hyvä että kyseinen systeemi on olemassa. Varsinaiset kouluopinnot eivät kohtaa käytäntöä. Työelämälähtöisyys ennen kaikkea! Yksilölliset taidot tulevat hyvin esiin.”*
- *”Hyvin tai no, miten se ammattitaito loppujen lopuksi määritellään?”*
- *”Näyttö mittasi mielestäni erittäin hyvin ammattitaitoa koska kyseessä oli todellinen asiakasryhmä josta kellään ei tarkkaa tietoa kuin vasta asiakkaat kohdatessa. Ja koska harjoittelijat tekivät kaiken muun itse paitsi tarjouksen laatimisen. Erinomainen työ näyttöksi.”*

2. Mittasiko näyttö oleellisia asioita kattavasti? Jos ei, mitä puuttui?

- ”Tuntuu aika tekniseltä, pitäisi olla lähempänä käytäntöä. Itse olen ollut näyttöissä ennenkin mukana, joten ajan myötä tullut selväksi. Pilkuntarkka noudattaminen oli aluksi ongelma. Termit tulisi olla aukikirjoitettuja; mitä tarkoittaa ”selviytyä vieraalla kielellä”?
- ”Kyllä, mitään ei puuttunut.”
- ”Välillä mennään aika syvillekin vesille, kun arvioidaan persoonallisuusasioita, pukeutumista jne. Joskus tuntuu, että mennään jopa liiallisuuksiin.”

3. Mitkä ovat mielestäsi alan työelämän ammattitaitokriteerit ja vastaavatko näiden näyttöjen sisällöt niitä?

- ”Aktiivisuus, oma-aloitteisuus, miten mukana työssä. Näitä ominaisuuksia pidän tärkeinä esim. työhön ottajana. Osin vastaavat.”
- ”Ammattitaitokriteerit ovat juuri niitä, joita arviointitilaisuudessa käsitelimme.”
- ”Juuri tuo jokaisen yrityksen toimintatavan sisäistäminen on mielestäni erittäin tärkeää. Lisäksi juuri nämä asiakaspalvelulliset asiat sekä tietenkin turvallisuus ovat tänä päivänä hyvin tärkeitä. Sitten työtä tekemällä karttuu kokemus ja uskallus suorittaa asioita eritavoilla. Mielestäni koulutuksenne on varmasti ollut hyvää sillä harjoittelijat olivat jo tullessa hyvällä tasolla, tietysti tähän vaikuttaa henkilön oma innokkuus opiskelemaansa alaa kohtaan.”

4. Ovatko arviointikriteerit realistisia?

- ”Riippuu opiskelijan iästä tai ehkä enemmänkin taustasta. Asteikko on OK (1-5). Vitosenkin voi saada, etenkin jos asiakkaita olisi koko ajan ja taito kehittyisi.”
- ”Arviointikriteerit ovat varmasti hyvin kohdillaan, en oikein keksi uutta hyvää mittaria jolla punnita osaamista.”
- ”Aika korkealentoisia, kuinka moni jo alalla toimiva ylittäisi edes kiitettävälle tasolle?”

5. Miten perehdyit ennakkoon näytön sisältöihin ja arviointikriteereihin?

- ”Open kanssa puhelimessa, vilkaisin läpi. Perusperiaate oli jo selvillä, koska minulla on ollut paljon opiskelijoita eri kouluista.”
- ”Oppilaitokselta saamien papereiden perusteella ja olen käynyt näyttötutkinon arviointivalmennuksen josta ammensin tietoa erilaisten arviointien tekemiseen.”
- ”Täytyy tunnustaa, että hyvin huonosti. En ehtinyt.”

6. Mitä olisit toivonut perehdytykseltä?

- ”Ei jäänyt mitään toivottavaa.”
- ”En kai mitään.”
- ”Opettaja voisi ennen näyttöä ja itse asiassa koko työssäoppimisjaksoa käyttää yhden käyntikerran siihen, että perehdyttäisi työpaikan näyttöön.”

7. Missä muodossa sen tulisi tapahtua? (verkko, puhelin, sähköposti)

- *”Paras tapa perehdytykseen on jonkinlainen kompinaatio; meili & puhelin.”*
- *”Niin kuin aiemmin mainitsin, henkilökohtaisessa kanssakäymisessä opettajan kanssa.”*
- *”En tarvitse sen kummemmin lisäperehdytystä, asia on ihan selvä.”*

8. Muuta kommentoitavaa näyttöihin liittyen?

- *”Tulkitsen, sovellan kriteereitä ja sisältöjä omaan yritykseen jos näen, että jokin ei toimi tai toteudu.”*
- *”Muuta? Hyvää kesää!!! Ei jäänyt mitään hampaan koloon, kaikki meni hienosti.”*
- *”Arvioinnin laajuus ja yksityiskohtaisuus yllätti.”*
- *”Tulee vain mieleen, että tämän alan näytöt voivat kyllä saattaa opiskelijat aika eriarvoiseen asemaan; työpaikat ja –tehtävät voivat olla niin erilaisia.”*

6.3 Ohjaavan opettajan kokemuksia

Osallistuin henkilökohtaisesti jokaisen näytön vastaanottamiseen ja arviointiin oppilaitoksen edustajana. Omat kokemukseni näytöistä ennen tätä olivat teorialuonteisia, eikä perehdytystä juurikaan ollut. Tutustuin itsenäisesti Opetushallituksen aiheesta julkaisemaan materiaaliin, sekä konsultoin muita jo näyttöihin osallistuneita opettajia. Koulutusalan osastonjohtaja antoi joitakin käytännön ohjeita, lähinnä arvioinnin dokumentointia koskien. Koska olin laatinut oppilaitoskohtaisen näyttöaineiston itse (ja päässyt näin painottamaan omia näkemyksiäni esim. työelämälähtöisyydessä), aineistoon perehdyttämistä ei tarvittu. Tämä osaltaan helpotti prosessia esim. opiskelijoiden ohjeistamisessa ja näyttöjen arvioinnissa, kun olin itse jo aiemmin perehtynyt huolellisesti asiaan.

Kansallinen ja oppilaitoskohtainen näyttöaineisto tuntuivat näyttöjen suunnitteluvaiheessa vielä suhteellisen selkokielisiltä, vaikkakin täytyi ottaa huomioon kulloinkin kohderyhmä, jolle aineisto suunnataan. Myöhemmin totesin oppilaitoskohtaisen aineiston kriteerit liian monimutkaisiksi ja laajoiksi –arvioitavia kohtia oli liikaa. Kriteerit sinänsä ovat ammattitaitoa mittaavia ja alaa kuvaavia, mutta liian yksityiskohtaisia. Koska näyttöjen toteuttamispaikat ja -tilanteet vaihtelivat suuresti, jotkut arvioinnin kohteet toteutuvat toisissa näytöissä paremmin kuin toisissa. Toisinaan arviointisisältöjen soveltaminen aina kulloiseenkin näyttötilanteeseen tuotti vaikeuksia.

Ajanjakso, jolla näytöt toteutettiin, oli huono. Pohjois-Suomen matkailusesonki oli loppumaisillaan, etelän ei ollut vielä alkanut. Opiskelupaikkakunnan matkailutarjonta ko. aikana oli olematon. Koska tavoitteena oli kuitenkin mahdollisimman aidoissa tilanteissa toteutettavat näytöt, suurin osa opiskelijoista lähti opiskelupaikkakunnalta työssäoppimaan niihin kohteisiin, joissa asiakkaita vielä tai jo olisi. Tämä lisäsi näyttöihin käytettävää aikaa ja kustannuksia. Aikapula kostautui lukukauden lopussa, jolloin näytöt tuli dokumentoida koulun opiskelijatietokantaan –jokaisesta näytöstä tuli arvosanojen lisäksi kertoa muutamalla lauseella, ja koska moni opiskelija antoi useamman näytön kerralla, työ moninkertaistui. Matkailualan näyttöihin varattava aika on pitkälti kiinni mm. siitä, missä opiskelijan työssäoppimispaikka sijaitsee. Oppilaitoksen tulee tehdä periaatepäätös siitä, miten oppilaitoksesta kaukana olevien opiskelijoiden näytöt hoidetaan. Jos opettaja ei henkilökohtaisesti osallistu esim. näytön arviointiin, työpaikkaohjaajan merkitys ja arviointitaidot korostuvat, ja todennäköisesti myös hänen ohjaamisensa tarve kasvaa.

Työssäoppimispaikkojen kohdalla vahvistui käsitys siitä, että hyvin pienet, pelkääntään yrittäjän voimin toimivat matkailuyritykset eivät välttämättä ole paras paikka toteuttaa näyttöjä (tai työssäoppimista yleensäkin). Tällaiset yritykset ovat kovin alttiita vähäisillekin muutoksille, jolloin työpaikkaohjaajana toimivan yrittäjän jakaminen ja opiskelijan oppimiseen ja ohjaamiseen paneutuminen vaarantuvat. Asiakasvirrat ovat vähäisiä ja työt rutiininomaisia taustatehtäviä, jolloin näyttötilanne saattaa olla ensimmäinen kerta, kun opiskelija toteuttaa kyseisiä tehtäviä. Tämä ei ole tarkoituksenmukaista, ja sotii näyttöjärjestelmän periaatteita vastaan.

Osa opiskelijoista toteutti näyttönsä parityönä. Työssäoppimisjakson alkaessa opiskelijoiden kanssa sovittiin, että mahdolliset parinäytöt tulisi perustella hyvin. Hyväksyttäviä syitä olisivat iso ryhmä, pitkä toteutus aika, vaativa ohjelma, erityisryhmä jne. Opiskelijoille korostettiin myös sitä, että näytön tarkoituksena on saada jokaisen yksilöllinen osaaminen esiin, ja parinäytössä se ei välttämättä toteutuisi. Siksi myös ennakkoon laadittu kirjallinen selvitys työnjaosta tulisi toimittaa ohjaavalle opettajalle.

Henkilökohtaisen näyttösuunnitelman ohjeistus oli tarpeellinen. Opiskelijan on hyvä tottua kirjaamaan suunnitelmiaan ja jakamaan keskeneräisenkin suunnittelutyö jonkun muun (tässä tapauksessa sekä työpaikkaohjaajan että ohjaavan opettajan) kanssa,

sekä toimia yhteistyössä muiden asiaan osallistuvien kanssa. Tämä kehittää opiskelijan palautteen vastaanottamista, pitkäjänteisyyttä ja asioiden kokonaisvaltaista suunnittelua. Kirjallisen suunnitelman perusteella on helpompi esim. hahmottaa aikataulua, ohjelmaa ja juoksevien asioiden hoitamista.

Näyttöjen arviointitilaisuudet olivat kaiken kaikkiaan kovin erilaisia, toimintaympäristöstä ja mukana olleista henkilöistä riippuen. Totesin, että kukaan työpaikkaohjaajista saati sitten opiskelijoista ei ollut valmistautunut arviointiin, vaan tilaisuuteen saavuttiin täysin ohjaavaan opettajaan tukeutuen. Osallistujilla ei ollut ennakoon jaettua kriteeriaineistoa mukanaan, eikä myöskään muita muistiinpanoja oltu tehty. Oma roolini oli olla ”puheenjohtaja”, mutta pitkän kriteerilistan läpikäyminen olisi ollut huomattavasti helpompaa ja mielekkäämpää, jos kaikki läsnäolijat olisivat valmistautuneet arviointiin sen edellyttämällä tavalla.

7 TULOKSET

Vastauksista käy ilmi, että osa opiskelijoista suoritti näyttönsä opettajaa tai työpaikkaohjaajaa varten, eikä ollut sisäistänyt näyttöä arviointitapana. Johtuneeko tämä siitä, että moni opiskelija perinteiseen koulukokeeseen osallistuessaankin mieltää osaamisensa esitettävän vain opettajalle, ei itselleen? Esille nousi myös se, että näyttö perusteella voitaisiin kiinnittää huomiota opiskelijan puutteellisiin ammatillisiin taitoihin, ja sitä kautta siihen, mihin suuntaan koulutuksen tulisi tarjoamaansa koulutusta kehittää. Tämä onkin yksi ammattiosaamisen näyttöjen perustarkoituksena.

Näyttöjen suunnittelussa ja toteutuksessa apuna ollut näyttöaineisto koettiin vaikealukuisiksi. Samankaltaisia tuloksia saatiin myös Rothin ym. tutkimuksessa (2007, 27). Kansallisen näyttöaineiston luettavuus kärsi tekstin vaikealukuisuuden ja kapulakielisyyden takia. Oppilaitoskohtainen näyttöaineisto noudattaa kieliasultaan kansallista aineistoa, joten ongelmat luettavuuden suhteen ovat verrattavissa toisiinsa. Samaisessa Rothin ja Myllymäen tutkimuksessa todetaan, ettei näyttöaineistoon perehtymistä voi jättää pelkästään opiskelijan itseopiskelun varaan, vaan opettaja on tässä keskeisessä roolissa. Näyttöaineisto oheismateriaaleineen on hyvä jakaa ennen työssäoppimisjaksoa, ja käydä se yhteisesti läpi yksityiskohtaisesti – näin jokainen

opiskelija joutuu perehtymään näytön sisältöön ja arviointiperusteisiin, eikä aineisto jää vain yhdeksi jaetuksi monistenipuksi. Opiskelijat kokivat näyttösuunnitelman laatimista koskevan ohjeen tarpeelliseksi, koska se konkretisoi näytön sisältöä ja antaa käytännön suuntaa toiminnalle. Tämänkaltaista suunnitteluohjetta kannattaa siis jatkossakin käyttää. Oppilaitoksessa tapahtuvien harjoitusten ja tehtävien yhteydessä voisi harjoitella suunnitelmien laatimista pienimuotoisesti. Työpaikkaohjaajien työtä helpottaisi myös yksinkertaistetumpi versio kriteereistä, jolloin näyttöaineistoon tutustuminen ja toisaalta arviointitilaisuus eivät veisi kohtuuttomasti aikaa. Aineistoa voisi jalostaa lomaketyyliseksi, jolloin arvioitaviin ammattiominaisuuksiin annettaisiin muutamia esimerkkejä, ja arvioitsija voisi kirjoittaa omat huomionsa, mielipiteensä ja arvionsa tietyn kriteerin kohdalle.

Opiskelijat olivat varsin hyvin osanneet luonnehtia näyttöaineiston mukaisia ammattitaitovaatimuksia, kuten palveluhenkisyys, sosiaalisuus, vuorovaikutustaidot jne. Nämä ominaisuudet ovat juuri niitä hiljaisen ammattitaidon osatekijöitä (luku 3.1), joiden arvioiminen olisi vaikeaa eikä välttämättä todenmukaista perinteisessä oppilaitosympäristössä. Osa opiskelijoista ja yksi työpaikkaohjaaja piti näyttöaineiston mukaisia ominaisuuksia ”täydellisen” ammattilaisen kuvauksena. Tämä onkin varsin ymmärrettävää. Arviointikriteereissä kiinnitetään huomiota näytön antajan persoonaan, puhetapaan, sosiaalisuuteen ja moneen muuhun sellaiseen ominaisuuteen, joka ammatillista perustutkintoa suorittavalla 16-17 -vuotiaalla nuorella on usein vasta kehittymässä. Vasta kokemus tuo varmuutta, ja kun rutiinit ovat hallussa, voivat opiskelijan oma persoona ja hänelle ominaiset toimintatavat tulla paremmin esiin. Joku opiskelijoista arveli, että hyväkin näyttökokonaisuus voisi jäädä ”vajaaksi”, jos kaikki kriteerit eivät täyty, ja tämä taas vaikutti hänestä miltei mahdottomalta. Eräs työpaikkaohjaaja kyseenalaisti koko ammattitaidon määritelmän. Tämä kuvastanee matkailualan monitahoisuutta ja sitä, miten monia erilaisia ominaisuuksia tarvitaan samalla alalla. Se, mitä ominaisuuksia missäkin työpaikassa painotetaan, riippuu monesta tekijästä: yrityksen, asiakaskunnasta, toimintamuodosta, ajankohdasta, sijainnista jne.

Kaikki kehittämishankkeen osapuolet kokivat arviointikriteerit realistisiksi, joten ainakin niiden laatimisessa näyttöaineisto oli onnistunut. Eräät opiskelijat mainitsivat arviointien kohtien päällekkäisyyksistä, joka pitääkin paikkansa. Esimerkiksi kan-

sainvälisyys ja asiakaspalvelu arvioitavina seikkoina toistuvat turhaan tämän tästä. Jatkossa onkin varmasti järkevämpää arvioida niitä kokonaisuuksina, ei pieninä osatekijöinä aineiston eri kohdissa.

Arviointitilaisuuden yksityiskohtaisuus yllätti ainakin työelämän edustajia. Todennäköisesti suurin osa työpaikkaohjaajista odotti työssäoppimisjakson päätteeksi tapahtuvan loppuarvioinnin kaltaista yhteenvetomaista arviointia, sekä sisällöltään että kestoltaan. Kun tilaisuuteen ei oltukaan valmistauduttu sen vaatimalla tavalla, arviointi takkuili sekä opiskelijoilla että työpaikkaohjaajilla, eikä tilanne edennyt luontevasti, keskustelunomaisesti. Jatkossa tulee ehdottomasti panostaa arvioinnin merkitystä ja jokaisen siihen osallistuvan roolia. Myös se, että arviointia ei suoritettaisi-kaan välittömästi näytön jälkeen vaan esimerkiksi vasta seuraavana päivänä, antaisi jokaiselle arvioijalle aikaa käydä näyttö ja kriteerit materiaalin avulla läpi. Tämä on kuitenkin monesti käytännössä vaikea järjestää huomioon ottaen näyttöihin varattu rajallinen aika. Ensimmäisten näyttöjen arviointia (ja dokumentointia) pidensi osaltaan sekin, että osa opiskelijoista antoi samalla kerralla useamman näytön, jolloin kriteereitä oli huomattavasti enemmän pohdittavana.

Opiskelijoiden perusteellinen perehdytys näyttöihin tulee tulevaisuudessa järjestää siis jo oppilaitoksessa. Työpaikkaohjaajien vastauksista päätellen osa heistä kaipaa perehdytystä, osalle järjestelmä on tuttu. Perehdytystapa riippuu paljolti siitä, minkälaiset mahdollisuudet työpaikkaohjaajalla on perehtyä näyttöön omien työtehtäviensä ohella. Joillekin ohjaajille sopii kirjalliseen materiaaliin itsenäisesti tutustuminen, toiset ehkä haluavat tarkempaa perehdyttämistä, konsultointia. Myös se, onko työpaikkaohjaajalla tehtävään annettu virallinen työpaikkaohjaajan koulutus saattaa vaikuttaa asiaan – kyseenomaisessa koulutuksessa näytöistä kerrotaan melko kattavasti. Omalla kohdallani jo oppilaitoksen oman näyttöaineiston laatiminen toimi oivallisenä perehdyttämisenä, ja ilman sitä asia olisi tuntunut varmastikin vieraalta ja monimutkaiselta. Ajankäyttö kyseisissä näytöissä oli sikäli ihanteellinen, että mitään ennalta määrättyä tuntimäärää ei ollut suunniteltu, vaan tämä kehityshanke antaisi ainakin viitteelliset aikakehykset tuleville näytöille. Resursoitava aika on kuitenkin vaikea määriteltävä, koska opiskelijoiden työssäoppimispaikat saattavat sijaita kaukana oppilaitoksesta, jolloin ohjaavan opettajan ei ole mahdollista osallistua henkilökohtaisesti näyttöjen vastaanottamiseen tai niiden arviointiin. Oppilaitoksen tuleekin

suunnitella, miten kauempana olevien opiskelijoiden näyttöjen ohjaus ja arviointi suoritetaan, ja näin arvioida toimintaan tarvittava aika. On myös tärkeää muistaa, että matkailun näytöt poikkeavat monista muista ammatillisista näytöistä. Työtehtävissä ei välttämättä ole tiettyjä kaavamaisia työvaiheita, jotka suoritetaan ja arvioidaan, kuten esimerkiksi suurtalouskokki- tai autonalan koulutuslinjoilla. Matkailun näytöissä tulisikin toteuttaa asiakkaan palvelutilanne ainutkertaisesti, rutiineja välttäen, jolloin asiakkaalle luodaan yksilöllinen, juuri hänen odotuksiaan vastaava matkailukokemus.

Opiskelijat olivat pohtineet vastauksiaan yllättävän huolellisesti, kun taas työpaik- ohjaajien nihkeä osallistuminen kyselyyn oli pettymys. Jokainen mielipide olisi ollut arvokas, etenkin, kun ohjaajia oli alun perinkin vain pieni joukko. Jos kysely olisi toteutettu kaikille ohjaajille haastatteluna esimerkiksi näyttöarvioinnin jälkeen, olisin saanut kaikilta ohjaajilta vastaukset, ja niitä olisi ehkä paremmin pystynyt kommentoimaan ja perustelevaan. Toisaalta taas sähköpostilla toteutettu kysely antoi mahdollisuuden vastata silloin kun se itselle parhaiten sopii, ja vastauksia oli ehtinyt poh- tia paremmin. Uskon kuitenkin, että vastauksista saatiin riittävä yleiskuva työpaik- kaohjaajien kokemuksista, koska he edustivat niin erilaisia yrityksiä eri paikkakun- nilta.

Kaiken kaikkiaan kehittämishankkeen tulokset ovat positiivisia, ja antavat hyvin suuntaa tulevaisuudelle. Oppilaitoskohtaisen näyttöaineiston yksinkertaistaminen, opiskelijoiden yksityiskohtaisempi perehdyttäminen näyttöön ja arviointien korosta- minen ovat tärkeimpiä muutoksen kohteita. Oppilaitoksen näyttöaineiston arviointi- kriteerit puolestaan osoittautuivat hyväksi, samoin näyttösuunnitelman laatiminen ja sen ohjeistaminen, joten niitä ei ole syytä muuttaa -korkeintaan hienosäätää.

8 POHDINTA

Matkailukoulutuksen ensimmäisten näyttöjen toteutus suunnitteluineen ja arviointineen oli ammatillisesti varsin mielenkiintoista ja antoisaa. Näyttöjärjestelmään perehtyminen itsenäisesti vaati runsaasti työtä, mutta materiaalia tai viittauksia siihen löytyi helposti ennen kaikkea Opetushallituksen verkkosivuilta. Varsinaista teoriapohjaa ammattiosaamisen näytöille ei monissakaan julkaisuissa käsitelty, vaan ne olivat lähinnä raportteja toteutetuista kokeiluista ja tutkimuksista. Näin päädyin muodostamaan kokonaiskuvan näytön perusteista eri teorioita kokoamalla, omaa näkökulmaa käyttäen. Tämä osoittautui kehittämishankkeen mielenkiintoisimmaksi, joskin vaativimmaksi osuudeksi. Lähdekirjallisuutta hankkiessani totesin ammattiosaamisen näyttöjä käsitteleviä kirjoja olevan varsin vähän, vaikka niihin kiinteästi liittyvästä työssäoppimisesta on kirjoitettu runsaasti. Syynä tähän varmastikin on se, että näyttöjärjestelmä ammatillisessa peruskoulutuksessa on uutta, ja melko spesifin kohderyhmän mielenkiinnon kohteena. Opetushallituksen omat julkaisut palvellevat ainakin tutustumismielessä, ja ovat verkkomuodossa helposti saatavilla. Lisäksi Opetushallitus lähdemateriaalin julkaisijana takaa pedagogisen ja ammatillisen koulutuksen autenttisen näkökulman.

Kehittämishankkeen tiedonhankintaprosessiin liittyi olennaisesti myös opiskelijoiden ja työpaikkaohjaajien haastattelu. Koska molempia oli kovin pieni joukko, saatuihin tuloksiin tulee suhtautua varauksella mitä tulee yleistyksen periaatteisiin. Toisaalta, hankkeen tavoitteena olikin tutkia vain tämän nimienomaisen ryhmän ja näyttöaineiston toimivuutta, joten yleistäminen ei liene tarpeen.

Työskentely näyttöjen parissa asetti itseni pohtimaan koko alan ammattitaidon vaatimuksia uudelta kannalta ja yksityiskohtaisemmin kuin vain pelkästään opetussuunnitelmaa toteuttaessa, tai edes sitä laatiessa. Näytöissä käytettiin aiemmin laatimaani oppilaitoskohtaista näyttöaineistoa, jonka arviointikohdat ja -kriteerit matkailualalla tarvittavista ammattiominaisuuksista värittyivät ja painottuivat vahvasti omalla näkemykselläni. Niinpä olikin kannustavaa havaita, että niin opiskelijat kuin työelämäkin pitivät arvioitavia osaamisen painoalueita kriteereineen realistisina ja oleellisina. Myös oma epäilykseni aineiston ”kapulakielisyydestä” piti paikkansa, ja jo näyttöjen aikana tekemäni helppolukuisempi versio osoittautui oikeaksi ratkaisuksi.

Yhteistyö työelämän edustajien kanssa on ehdoton edellytys sille, että näytöt palvelisivat tarkoitustaan, opiskelija-arviointia työelämän lähtökohtia noudattaen. Vaikutti kuitenkin siltä, että suurin osa työelämän edustajista ei ollut kovinkaan innostunut näytöistä. Syitä tähän voi olla useita, mutta henkilökohtaisesti arvelisin sen olevan resurssien puute. Työpaikkojen kiireinen työtahti, vähäinen henkilökunta, puuttuva työpaikkaohjaajakoulutus ja kustannukset saattavat vaikuttaa negatiivisesti työpaikkojen halukkuuteen osallistua näyttötoimintaan. Olisi kuitenkin tähdennettävä osallistuville työelämäedustajille, että näytön antavan opiskelijan ottaminen työpaikalle vaatii paneutumista tehtävään koko työssäoppimisen ajaksi. Ellei työpaikkaohjaaja voi sitoutua ohjaajan rooliinsa, on kaikkien osapuolien edun mukaista sijoittaa opiskelija toisaalle.

Ammattiosaamisen näyttöjen yhtenä tavoitteena on yhdenmukaistaa opiskelija-arviointia. Rohkenen kyseenalaistaa tämän tavoitteen toteutumisen etenkin matkailualan näytöissä. Opiskelijat sijoittuvat toisistaan poikkeaviin työpaikkoihin niin työtehtävien, asiakkaiden, paikkakuntien kuin työpaikkaohjaajienkin suhteen. Ei ole mitenkään suoraan verrannollista työskennellä Pohjois-Suomen suurimmassa matkailukohteessa sesonkiaikaan, kuin pienen paikkakunnan yhden työntekijän matkailuyrityksessä. Tässä näen opettajan roolin merkittävänä. Jos opettaja pystyy osallistumaan näyttöjen vastaanottamiseen ja arviointiin, hän pystyy suhteuttamaan jokaisen näytön kulloiseenkin toimintakonseptiin ja -ympäristöön ja näin asettamaan näyttöjen vaatavuuden oikeaan mittasuhteeseen.

Opettajan osallistumisesta näyttöjen arviointiin on kuitenkin erilaisia näkemyksiä. Jotkut tahot kokevat, että opettaja opiskelijan tuntiessaan suhtautuu opiskelijaan asenteellisesti, eikä pysty arvioimaan näyttöä neutraalisti. Nämä tahot puoltavat näyttöjen arvioimista ulkopuolisten osallistujien toimesta. Itse osallistuin kaikkien näyttöjen arviointiin, ja koin rooliksi toimia tasapainottavana osapuolena opiskelijan ja työpaikkaohjaajan välissä. Näyttöjen arviointiprosessi saattoi muodostua varsin emotionaaliseksi tilanteeksi etenkin opiskelijalle, olihan näytössä monesti kysymys persoonan ”likoon laittamisesta”. Opiskelijan kyky vastaanottaa ja käsitellä palautetta sekä arvioida omaa suoritustaan heti näytön jälkeen ei ollut välttämättä parhaimmillaan. Myös työpaikkaohjaaja saattoi olla näytön aikana hermostunut, ja rakentavan palautteen antaminen arvosanojen ohella oli hankalaa tunnekuohun vallassa olevalle

opiskelijalle. Tällöin on mielestäni perusteltua ja jopa toivottavaakin, että opiskelijan oma opettaja osallistuu arviointiin ja pitää tilanteen asiallisena ja neutraalina. Tietty puolueettomuus on tarpeen aina opiskelijaa arvioitaessa, olipa kyse sitten näytöstä, kokeesta tai muusta oppimisen arvioinnista. Ammattitaitoinen alan opettaja tunnistaa työsuorituksen tason, tunsi hän opiskelijan tai ei, ja pystyy arvioimaan suorituksen puolueettomasti ja oikeudenmukaisesti – näin ainakin uskon.

Jokaisen ammatillisen opettajan tulisi osallistua vastaavanlaiseen kehityshankkeeseen omaa osaamistaan kehittääkseen. Opettajan osaaminen ja asiantuntemus syvenevät toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin osallistuessa. Tehtävät voivat olla esim. opetussuunnitelmaan, näyttöaineistoon tai opetusmenetelmiin liittyviä. Omalla kohdallani paras palkka tehdystä työstä ei ollut rahallinen korvaus, vaan se tunne, että ammattitaitoni ja -tietämykseni kasvoi huimasti. Oli myös palkitsevaa todeta ”omien” opiskelijoiden hyvät valmiudet tulevaan ammattiin – ammattiyllpeyttä kokivat sekä he että minä.

LÄHTEET

Ammatillisen koulutuksen näytöt –julkaisut. [Viitattu 15.6.2008.]

www.oph.fi/pageLast.asp?path=1,436,22200,22202#arv

Boud, D., Keogh, R. & Walker, D. 1985. Reflection: Turning experience into learning. London: Kogan Page / New York: Nicols Publishing Company.

Heikkinen, H. & Rovio, E. & Syrjälä, L. 2006. Toiminnasta tietoon: toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistusseura, 2006. Vantaa: Dark.

Kokemäenjokilaakson ammattiopisto 2008. Ammattiosaamisen näyttöaineisto: Matkailualan perustutkinto. Matkailun ohjelmapalvelujen koulutusohjelma, matkailupalvelujen tuottaja. Julkaisematon aineisto.

Kallioniemi, K., Majuri, M. & Mahlamäki-Kultanen, S. 2008. Ammattiosaamisen näytöt ja näyttötutkinnot vertailussa. Opetushallitus. Helsinki: Edita Prima Oy.

Kansallinen ammattiosaamisen näyttöaineisto. Matkailualan perustutkinto.[Viitattu 10.5.2008.]

www.oph.fi/ops/ammattilinenkoulutus/naytot/Matkailualan_pt_nayttoaineisto_160807.pdf

Opetushallitus 2000. Matkailualan perustutkinto 2000. Ammatillisen peruskoulutuksen opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteet. Määräys 20/011/2000.

Pohjonen, P. 2005. Työssäoppiminen. Ammatillisen osaamisen perusta. PS-kustannus ja Opetus 2000. Keuruu: Otavan kirjapaino.

Rauste –von Wright, M., von Wright, J. & Soini, T. 2003. Oppiminen ja koulutus. Helsinki: WSOY.

Roth, S. & Myllymäki, T. 2007. Kansallisten näyttöaineistojen käyttökelpoisuus. Opetushallitus. Helsinki: Edita Prima Oy.

Tynjälä, P.1999. Oppiminen tiedon rakentamisena. Konstruktivistisen oppimiskäsitteiden perusteita. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.

Vehviläinen, J. 2004. Ammattiosaamisen näytöt –kokemuksia, asenteita ja ennakkotietoja. Opetushallitus. Vantaa: Dark Oy.

HENKILÖKOHTAINEN AMMATTIOSAAMISEN NÄYTTÖSUUNNITELMA

(Tallenna omalle koneellesi!)

Opiskelijan nimi	
Ryhmätunnus	
AMMATTIOSAAMISEN NÄYTTÖ	
Opintokokonaisuuden nimi ja laajuus (ov)	
Näytön suorituspaikka ja ajankohta	
Osanäyttö ja laajuus (ov)	
Osanäytön/-näyttöjen suorituspaikka ja ajankohta	

Ammattiosaamisen näytön kuvaus seuraavalle sivulle (näyttöympäristö, itse työtehtävät, työvälineet).

*Kuvaile konkreettisesti, **miten** osaamisesi näkyy opintokokonaisuuden työprosesseissa (esivalmistelut, toteutus, jälkitoimet)*

Merkitse selkeästi, mistä näytöstä on kyse!

OHJEITA NÄYTTÖSUUNNITELMAN LAATIMISEEN

Ammattiosaamisen näytössä näytät osaamistasi. Näytön tarkoitus ei ole näyttää sitä, mitä vielä et osaa. Suunnitelman tarkoituksena on saada sinut kiinnittämään huomiota näytön onnistumisen kannalta tärkeisiin seikkoihin – huolellinen etukäteissuunnittelu ja asioiden varmistaminen helpottavat tilanteen sujumista. Käy jokainen työprosessin osa (esivalmistelut-toteutus-jälkitoimet) läpi; miten aiot näyttää esim. luontopolkuretkellä esivalmistelut tai allasdiscossa toteutuksen? Sinulla on mahdollisuuksia miettiä omia vahvuuksiasi ja valita toimintatapoja sen mukaan, missä itse tunnet olevasi hyvä. Jos valinnanmahdollisuuksia on (esim. erilaisten asiakkaiden tai erilaisten toimintamuotojen suhteen), anna näyttösi sinulle mieluisimmissa tilanteissa.

Kirjoita työprosessit suunnitelmaan esimerkiksi seuraavaan tapaan:

Luontopolkuretki Kynkkylän seurakunnan työntekijöille (20 hlöä)

Opintokokonaisuuden nimi ja laajuus: Matkailun ohjelmapalvelujen tuottaminen 20 ov

Näytön suorituspaikka ja -aika: Kynkkylän ulkoilualueen vastaanotto, ti 25.4.2008 klo 9.00-15.00

Ammattiosaamisen näytön kuvaus (näyttöympäristö, itse työtehtävät, työvälineet)

Esivalmistelut: Olet saanut yhteydenoton asiakkaalta. Seurakunta toivoo luontoretkeä. Olet kartoittanut sopivaa reittiä, ja ohjelmaa ja ollut yhteydessä seurakuntaan tiedottaen mm.aikataulusta, varusteista, mahdollisista allergioista jne.

Toteutus: Retki alkaa ulkoilualueen vastaanoton edestä klo 9.00. Olet asianmukaisesti pukeutuneena paikalla klo 8.40, mukana ensiaputarvikkeita, mahdolliset retkieväät, puhelin, ryhmän edustajan kännykkänumero jne.

Ryhmä saapuu. Toivotat heidät tervetulleeksi, kerrot päivän ohjelmasta ja aikataulusta sekä muista huomioonotettavista asioista.

Toteutat luontopolkuretken ohjelmiseen, ruokailuineen jne. Päätät retken, toivottelet hyvää kevään jatkoa ja kyselet mielipiteitä.

Jälkitoimet: Postitat laskun. Itsearviointilla osaat arvioida, missä onnistuit, missä vielä kehitettävää.

*****

Jälkitoimet eivät aina ole kovin selvästi erotettavissa itse toteutuksesta. Tärkeintä on kuitenkin, että kaikki alleviivatut kohdat löytyvät suunnitelmastasi. Tee suunnitelmastasi sellainen, että siitä saa selkeän kuvan näytöstä. Voit toteuttaa sen vaikka sellaisessa muodossa, että merkitset kellonajan ja viereen toiminnon. Tutki Näyttömonisteestasi Näytön arviointikohteet ja kriteerit. Näin tiedät, mitä näytössäsi arvioidaan ja miten osoitat juuri ne kohdat.

Tämänkertaisessa työssäoppimisjaksossa annat ykkösvuoden osanäytöt (Matkailupalvelut, 2 kpl) ja kakkosvuoden näytön (Ohjelmapalvelujen tuottaminen). Jos jostain syystä et pysty näyttöä antamaan (esim. asiakkaita ei ole), se siirtyy tulevaisuuteen. Suositeltavaa kuitenkin on, että em.näytöt annetaan tällä TO-jaksolla. Seuraavassa ohjeita osanäyttöihin. Myös niistä tulee laatia näyttösuunnitelma, ja suunnitella arvioitava näyttötilanne.

a) Tieto- ja viestintätekniiikan käyttö ja asiakaspalvelu (pakollinen)

Esimerkki: *olet yrityksen toimistossa/vastaanotossa, vastaat puheluihin ja/tai sähköposteihin, toimit asiakaspalvelussa vastaten asiakkaan tiedusteluihin. Käytät toiminnassasi tietotekniikkaa (tietokone, puhelin, kassa, varausjärjestelmä tms.)*

Jokin seuraavista

b) Ravitsemistehtävissä toimiminen

Esimerkki: *aiot toteuttaa näytön luontoretkestä. Tarvitset mukaasi sämpylät ja kahvia. Tilaat/keräät ajoissa tarvittavat ainekset, valmistat sämpylät ja kahvin. Tarjoilet eväät hygieniamääräysten ja kestävä matkailun periaatteiden mukaisesti. Näytön jälkeen huolehdit tarvikkeiden ja jätteiden lajittelusta, säilytyksestä jne.*

c) Majoitustehtävissä toimiminen

Esimerkki: *näyttö majoitustehtävistä; valmistelet majoitustilan luovutuskuntoon (pyykit, siivous, minibaarin ja muiden varusteiden lisäysoimet jne.) Otat huomioon aikataulun, turvallisuus- ja hygieniamääräykset ja asiakaslähtöisyyden. Järjestät tarvitsemasi välineet ja materiaalit omille paikoilleen, teet tarvittavat huoltotoimet ja täydennykset.*

d) Ohjelmapalvelujen esittely ja tuottaminen

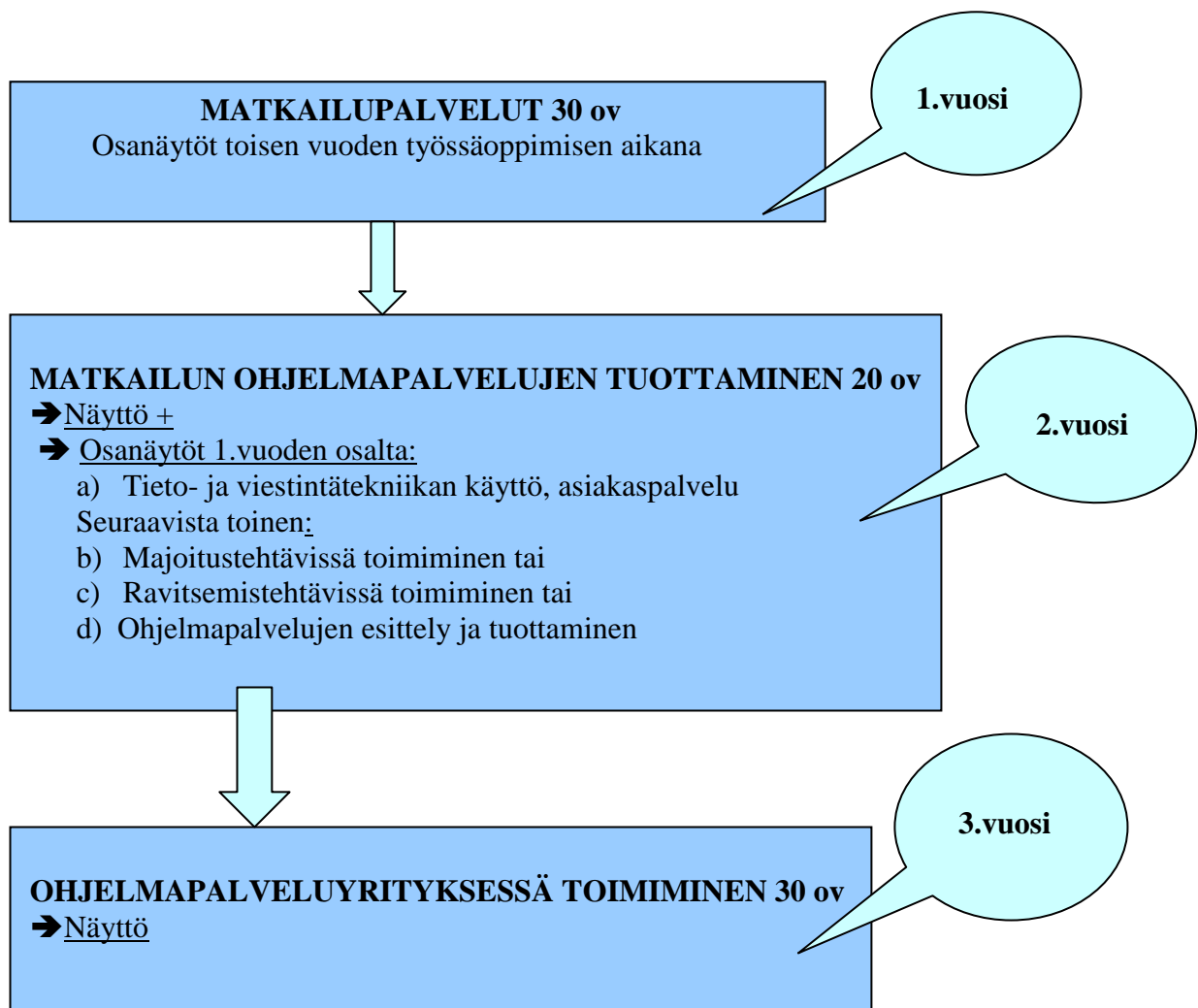
Esimerkki näyttöstä: *suunnittelet ja toteutat pienen ohjelmapalvelukokonaisuuden valitulle asiakasryhmälle*

Pyydä näyttösuunnitelman laadinnassa apua työpaikkaohjaajaltasi. Myös työssäoppimisohjaajasi auttaa. Kun suunnitelmasi on valmis, palauta se sähköpostilla oppilaitoksen TO-ohjaajallesi. Suunnitelma tulee olla tehtynä viimeistään viikkoa ennen suunniteltua näytön antamispäivää.

Näytön kesto määräytyy toiminnan mukaan. Koska varsinkin ns. päänäytöt ovat sisällöltään laajoja, niiden kattava toteutus vaatii useamman tunnin, jopa pari päivää. Yhteisen aikataulun löytämiseksi sinun tulee keskustella työpaikkaohjaajasi kanssa alustavasti näytön antamisajankohdasta (= milloin paikalla olisi esim. sopiva asiakasryhmä). Lapissa olevien opiskelijoiden näytöt pyritään sijoittamaan kalenteriin niin, että TO-ohjaaja pystyisi vastaanottamaan ne kaikki yhden matkan aikana, näillä näkymin esim. viikolla 19. Yhden näytön kesto on max. 1,5-2 päivää, sopimuksen mukaan. Pääsääntöisesti näytöt tehdään yksilötöinä, muita avustajia saa tietenkin käyttää.

MATKAILUALAN PERUSTUTKINTO- matkailun ohjelmapalvelujen koulutusohjelma

MATKAILUPALVELUJEN TUOTTAJA

NÄYTTÖIHIN LIITTYVÄT OPISKELIJAKYSYMYKSET JA NIIDEN VASTAUKSET

1. Miksi arvelet näyttöjä käytettävän?

”Jotta voitaisiin arvioida opiskelijaa, ja opiskelujen (ammattitaidon) kehittymistä konkreettisesti?? Sanallisella kokeella ei välttämättä saada oikeaa kuvaa opiskelijan osaamisesta.”

”Sen avulla nähdään mitä oppilas todella osaa. Sen avulla voidaan myös kerätä kokemuksia myötä- ja vastoinkäymisistä käytännössä, jolloin voidaan kehittää tulevia näyttöjä, työssäoppimisia ja jopa opiskelua.”

”Jotta saadaan parempi kuva oppilaan oppimisesta ja asioiden sisäistyksestä, miten opetettu on ymmärretty ja miten sitä osataan yhdistää teoriasta käytäntöön.”

”Luulisin tämän antavan enemmän kuvaa osaamisesta alalla.”

”Siksi, että näytöissä opiskelijalla on mahdollisuus näyttää taitonsa ja myöskin, että opettaja näkee missä osa-alueella sujuu hyvin ja missä olisi vielä parannettavaa. Oppilas saa käytännössä jonkinlaisen käsityksen siitä tulevasta ammatistaan.”

”Näytöillä opiskelija pääsee näyttämään niin teoriassa kuin käytännössä miten hyvin ja vaatimusten mukaisesti hän on omaksunut koulussa opitut asiat ja toimii työelämässä. Siten nähdään myös mitä pitää kehittää niin opiskelijan kannalta, mutta myös koulutuksessa ja mihin kannattaa panostaa.”

”Näyttöjä käytetään että opettajan on helppo nähdä opiskelijan oikea osaaminen. Luokka yhteisössä toisten varjossa liikkumisen sijaan opiskelijan on toimittava itsenäisesti ja näytettävä kuinka paljon itse osaa. Näytöstä opiskelija myös oppii toimimaan itse ja saa silloin kokemusta.”

”Ensinnäkin että jokainen näkisi oman osaamisen ja pystyisi jatkossa toimimaan sen mukaan. Tietenkin myös siksi, että opettaja näkee oppilaan osaamisen. Lisäksi näytössä on niin monta erilaista osa-aluetta, että niistä oppii väkisinikin jotakin.”

”Jotta oppilaat saisivat kokemusta työtehtävistä ja opettajat näkisivät konkreettisesti oppilaan osaamisen ko. tehtävässä.”

2. Miten käytännönläheiseltä näyttöaineisto tuntuu?

”Hyvin ei-käytännönläheiseltä. Ahdistavalta.”

”Teksti oli melko vaikealukuista, ja sen takia oli vaikea ajatella samat asiat käytännössä. Kuitenkin kun ne luki ajatuksella, asiat alkoivat selkeämmään ja tuntumaan hyvin itsestään selviltä, ja oli helppo jatkaa eteenpäin näytön suunnittelussa.”

”Hyvin selkeästi on kerrottu näytön perusteet ja vaatimukset.”

”Aineisto aluksi tuntui todella sekavalta ja ehkä hieman kuivaltakin. Tutustumisen jälkeen aineisto on tuntunut edes hieman selveämmältä.”

”En osaa vastata tähän”

”Kun näyttöaineistoon perehtyi tarpeeksi, se oli ihan toteutettavissa oleva.”

”En osaa sanoa”

”En osaa sanoa”

”Suurin piirtein sovellettavissa olevia omaan näyttöön.”

3. Minkälaisia työntekijän ominaisuuksia se mielestäsi mittaa?

”K5-suoritus on täydellinen. Siihen pyritään mutta sitä en usko että sen kovin moni saavuttaa. Voi olla että kaikin puolin mallikas harjoittelija ei ylläkään kuin nelosen suoritukseen, jos joku ei toimi (siis joku asia jolla ei ehkä ole merkitystä mutta joka kriteereistä löytyy) Onneksi en ole arvioimassa ihmisiä jonkin normiston perusteella.”

”Omatoimisuutta, käytännönosaamista, pystyy laatimaan ohjelman minkä toteuttaa suunnitelman mukaisesti aikataulussa, yllättävissä tilanteissa pystyy kehittämään jotain tilalle, sosiaalisia taitoja sekä kuinka ottaa kontaktia ryhmään.”

”Se mittaa työntekijän ammattitaitoa, monipuolisuutta ja muuntautumiskykyä. Antaa tietoa myös työn tasosta, jota työntekijältä voi odottaa. Esim. huolellisuus.”

”Lähes täydellisen. Toisaalta tulee mieleen, että tässä olisi vain yksi ja ainoa oikea suunta, vaikka vaihtoehtoja voisi olla monta.”

”En osaa vastata tähän”

”Sosiaalisuutta, reippautta, asiakaspalvelutaitoja, joustavuutta, luovuutta, palveluhenkisyttä, järjestelykykyä.”

”En osaa sanoa”

”En osaa sanoa”

”Aktiivisuutta, asiakaspalveluhenkisyttä, omien luonteenpiirteiden kääntämistä vahvuudeksi, ja rehellisyyttä ja eettisyyttä.”

4. Ovatko arviointikriteerit realistisia?

”En tiedä kun en ole ollut vielä arvioitavana, en ole ollut ”tosi-tilanteessa”. Kokenut arvioitsija osaa varmasti lukea rivienkin välistä ja soveltaa, se vaikuttaa realistisuuteen. Kai ne jossain määrin ovat, kun ne kerran on laadittu (tuskin niitä tuulesta on temmattu).”

”Hyvinkin realistisia. Osioita arvioitavissa kohdissa oli mielestäni liikaa, ja samat asiat tulivat useaan otteeseen. Tosin, ne kysymykset saattavat päästä oikeuksiinsa jossain toisenlaisessa näytössä mitä minun näyttöni oli. Vaihtoehdot vastasivat hyvin todellisuutta ja oli helppo nähdä, mikä vaihtoehto itseään vastasi.”

”Ovat hyvinkin realistisia. Ei vaadittu mitään sellaista mihin ei olisi koulutusta annettu.”

”Paljon niissä vaaditaan ja kaikkia on todella vaikea toteuttaa, mutta luulen niiden olevan mahdollisia.”

”Kyllä.”

”Ovat realistisia, mutta ikä ja kokemukset vaikuttavat ainakin sosiaalisuudessa ja järjestelykyvyssä.”

”Mielestäni kyllä. Arvioiminen oli helppoa ja selkeää.”

”Mielestäni ne olivat.”

”Ovat ihan realistisia, henkilön omaan perusluonteeseen ja tasoon sovellettuina.”

5. Mitä mieltä olet näyttöaineiston helppolukuisuudesta?

”Suomea se on, mutta asioihin vaikuttaa paljon kokonaistilanne (työharjoittelupaikka, to-henkilö, harjoittelija itse plus muut olosuhteet) Tällä tarkoitan sitä että soveltamista on ja asiat ovat tulkinnanvaraisia joissain tilanteissa.”

”Ei kovin helppolukuista, mielenkiinto kaikkoo nopeasti jo vain selaillessa sivuja. Kiitos kuitenkin helpotetusta versiosta, se helpotti tuskaa ja auttoi selkeyttämään ajatuksia. Vaikealukuisempi versio oli todella tuskaista lukemista.”

”Erittäin selkeätä tekstiä, olivat helpot ohjeet. Varmasti sai hyvän jos vähänkin perehtyi aineistoon.”

”Aluksi se ei ollut niin helppolukuinen, mutta kun sisältöön jaksoi keskittyä, sai asioista enemmän selvää.”

”Ihan helppoa luettavaa, joskin aika paljon tekstiä.”

”Näyttöaineistoon kun perehtyi ja sen luki moneen otteeseen, niin sitten sitä alkoi ymmärtää.”

”Aineisto vaikutti aluksi vaikealta luettavalta, mutta kun jaksoi keskittyä lukemaan rauhassa niin näyttöaineisto oli helppolukuista ja selkeää ja antoi vastauksen lähes kaikkiin kysymyksiin.”

”Se oli mielestäni helppolukuista.”

”Hieman ovat vaikealukuista tekstiä, täytyy oikein ajatuksella lukea, ennen kuin sisäistää asiat. Saisi kyllä peruskoulupohjaisella tasolla helpottaa, mutta toisaalta tämän kaltaiset tekstit opettavat työpaikkoja varten.”

6. Mitä mieltä olet henkilökohtaisen suunnitelman laatimisesta ennen näyttöä?

”Toisille tarpeen, itselle ei niinkään (omat post-it –laputa ajaa saman asian, koska kyseessä ei ole ryhmä joka tekee vaan yksi tai kaksi ihmistä. Tällä tarkoitan sitä että uskoisin pitäväni homman hanskassa ilman sen kummallisempaa suunnitelmaa).”

”Helpotti todella asioiden muistamista sekä selkeytti ajatukset. Lisäksi näyttösuunnitelmasta kävi selville, mitkä asiat oli ottanut huomioon näyttöä varten, vaikkei sitä itse näytössä olisi ulkopuolinen välttämättä huomannut.”

”Se on hyvä, koska siinä vaiheessa kun sitä kirjoittaa, lukee sen ja tarkistaa niin pysyy tekemään tarvittavat muutokset. Lisäämään tai jättämään jotain pois ja siinä sen asian käy jo läpi kun sitä kirjoittaa. Se tekee itse näytöstä helpomman kuin sen on jo tavallaan kerran tehnyt.”

”Suunnitelman laatiminen paperille helpottaa työssä paljon, mutta on vaikea aloittaa suunnittelua, jos ei ole varma mistä aloittaa.”

”Se oli just hyvä. Siinä sai tehtyä opettajalle ja itselleen päivän suunnitelman, joka toimii myös hyvin muistilistana. Siinä tuli mietittyä aika tarkkaan kaikki, kellonajoista lähtien. Sitä pitää myös muistaa lukea!”

”Kun teki suunnitelman, niin se auttoi itse näyttötilannetta jonkin verran. Se on kuin tekisi muistilistaa kauppaan tai niin kuin sanonnassa, hyvin suunniteltu on puoliaksi tehty.”

”Tuntui turhalta, mutta tarkempi asiaan perehtyminen ja paneutuminen sai minut miettimään uusia asioita näytön sisällöstä ja näin näyttösuunnitelman laatiminen paransi näyttöni lopputulosta varmasti hieman ja selkeytti ajatuksia.”

”Se oli erittäin järkevää ja auttoi organisoimaan näyttöpäivän. Ja kun tiesi kaiken olevan paperilla, niin omakin olo tuntuu rauhallisemmalta. Lisäksi se auttoi miettimään KAIKKEA, mitä voi tapahtua tai mennä vikaan.”

”Ihan OK, itse asiassa hyväkin juttu, vaikka ensin tuntui turhalta.”

7. Mitä mieltä olet siihen annetusta aineistosta?

”Ihan ok.”

”Mielestäni suurin osa annetuista papereista oli turhia. Itse perehdyin vain helpompilukuisempaan versioon, sillä aijemmat olivat todella hankalalukuisia. Asioista olisi mielestäni pitänyt puhua enemmän ja antaa papereita vähemmän.”

”Oli helppo tehdä kun katsoi opettajalta saadun mallin. Sen avulla siitä tuli viralliseksi ja tunne, että sitä ei tehdä niin vain. Ohjeet oli hyvin selkeät ja mielestäni jokaiselta pitäisi vaatia sama tyyli kun mitä ohjeet oli annettu. Vaikka se ei olisi täydellinen, niin olisi arvioijan helppo nähdä, kuka on nähnyt vaivaa kyseisen asian kanssa ja kuka ei. Tarkoittaa sitä, että ketkä ovat ohjeet lukeneet ja ketkä eivät ole vilaisseetkaan.”

”Ei ole täyttä selkoa tästä.”

”Se oli selkeä eikä siinä ollut oikeastaan mitään turhaa. Hyvä juttu oli myös se, että pohja oli tehty valmiiksi, niin ei tarvinnut itse miettiä, että mitä kaikkea siihen tulee laittaa. Ja siten myös siitä ei tule turhan pitkää. (tulee vastattua just niihin olennaisiin).”

”Aineisto siihen oli selkeä ja esimerkit auttoivat hahmottamaan, minkä näköinen ja mitä asioita siinä pitäisi olla ja mitä asioita pitäisi miettiä.”

”Selkeät ja helposti luettavissa. Ei valittamista.”

”Mielestäni se oli helppolukuista ja siitä sai selville kyllä kaiken tarvittavan.”

”Kaikki tarpeellinen tuli perille.”

8. Tuntuiko näyttöjärjestelmä sinusta ennakkoon selvältä?

”Ei todellakaan. En pysty hahmottamaan kokonaiskuvaa ellen tiedä itselle tärkeitä pikkuasioita. Ehkei sitä ole selitetty tarkasti tai sitten omassa käsityskyvyssäni on vikaa.”

”Ei tuntunut, mutta kun asiaan tarttui todella ja otti asioista selvää, se alkoikin tuntumaan hyvinkin itsestään selvältä asialta. Alkuun pääsy oli vaikeaa, mutta loppu sujuikin vauhdikkaasti.”

”Omalta kohdaltani kyllä tuntuivat, ei ollut epäselvyyksiä.”

”Ei todellakaan. Oli todella sekavaa ja todella stressaavaa.”

”Mielestäni kyllä. Tiesin mitä näytöltä vaaditaan ja mitä minun täytyy tehdä ja minulla oli hyvä suunnitelmakin, mutta vähän oli harmittavaa huolimattomuutta siinä aamulla. Olen pettynyt näyttööni, koska tiedän tasan tarkkaan, että olisin pystynyt parempaan suoritukseen. Mutta toisaalta, virheistä oppii.”

”Ei tuntunut, mutta kun sitä alkoi miettiä, haki muualta tietoa ja luki aineistoa niin kyllä se siitä alkoi selkeytyä.”

”Ei. Näytön sisällössä ja laajuudessa oli epäselvyyksiä. Olisin kaivannut lisää suullista ohjausta näytön suunnittelussa ja toteutuksessa. Sähköposteissa oli apua, mutta ei riittävästi.”

”Kyllä.”

”Kyllä.”

9. Miten perehdyit ennakkoon näytön sisältöihin ja arviointikriteereihin?

”Jaa en juurikaan koska tunnen itseni ja tiedän että mulle tulee ihan liikaa turhaa stressiä.”

”En kovinkaan paljoa. Lueskelin rauhassa helppolukuisemman version läpi, mietin asioita ja otin selvää niistä asioista, jotka minulle vielä jäivät epäselviksi.”

”Lukemalla ne ja arvioimalla oman näyttöni siinä samalla, miettien mitkä kohdat tulevat täyttymään omalla kohdallani, jotta minulla on täysi näyttö kasassa.”

”En voi sanoa että olisin perehtynyt, mutta luin papereitani läpi ajatuksen kanssa.”

”Näytön sisältöä tutkiskelin. Luin arviointikriteeritkin läpi, niin että tiesin suurin piirtein millä saa minkäkin numeron, mutta olisi ehkä pitänyt vieläkin tarkemmin lukea ne. Niistä on kyllä apua.”

”Luin useaan otteeseen aineistot ja vaatimukset yms. Tiesin, miten asiat kuuluu olla ja muuta, mutta hetkellä vaikutti rohkeus.”

”Luin opettajan lähettämät sähköpostit kertaalleen läpi.”

”Luin niitä läpi.”

”Luin ne kerran läpi ajatuksen kanssa ja mietin mahdollisia tilanteita.”